

**POLİTİK KATILIMIN EĞİTİM DÜZEYİ, CİNSİYET VE PSİKOLOJİK
DEĞİŞKENLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Hümevra Toğan

173885

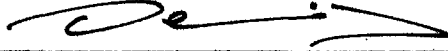
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2006

KABUL VE ONAY

Hümeyra Toğan tarafından hazırlanan “Politik Katılımın Eğitim Düzeyi, Cinsiyet ve Psikolojik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 10.02.2006 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç Dr. Deniz Şahin (Başkan)

Doç Dr. Gülden Güvenç (Danışman)

Prof. Dr. Selim Hovardaoglu

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. İrfan Çakın
Enstitü Müdürü

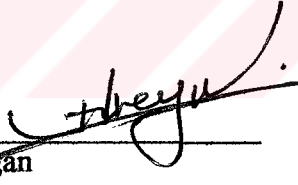
BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

14.03.2006

Hümevra Toğan

TEŞEKKÜR

Bir emeğin değerini belirlemek, o emeği yaratan için çok zor. Çıkılan yolda kendisine destek olanlara teşekkür etmenin çok zor ve yetersiz oluşu gibi.

Asla sonuna gelemeyeceğimi düşündüğüm bu yolda beni her zaman cesaretlendiren, yürümem için elinden geleni yapan ve sabrıyla beni hep mahcup eden değerli hocam ve danışmanım Doç Dr. Gülden GÜVENÇ'e, odasında yaptığımız taze kahve tadındaki dersleriyle tez konumu seçmemde önyak olan ve daima yanımda olduğunu hissettiğim sevgili hocam Doç Dr. Deniz ŞAHİN'e, en korktuğum kısım olan analizlerde desteğini sunan ve daha iyisi olsun diye çabalayan, bilgisinden biraz çekinsem de bilgiyi paylaşmadaki cömertliğine minnet duyduğum hocam Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU'na teşekkürün az geldiğini biliyorum.

Ve dostlarım..Dönem arkadaşlarım..Bilgi paylaştıkça çoğalır. Bunu somutlayan ve bildikleriyle birlikte vaktini, sözünü, sohbetini esirgemeyen Savaş CEYLAN; bu emeğin yarısı senindir. Deniz ve Arzu iyi ki varsınız ve inanıyorum ki hepiniz çok değerli bilim insanları olacaksınız. Bana öğreten, üreten dostlarım Zemzem, Banu ve İdris teşekkürler.

Elbette en büyük pay ailemin. Bu insanların yüzünde gördüğüm gülümseme ve gurur emeğimin en büyük karşılığıdır. Yol arkadaşım Mehmet, annem, babam, babaannem ve kardeşim; maddi-manevi tüm olanaklarınızı, en önemlisi sevginizi esirgemediniz, sizlere minnettarım. Bu tez, canım annem Emine YAŞMUT'a ithaf edilmiştir.

ÖZET

TOĞAN, Hümeýra. Politik Katılımın Eğitim Düzeyi, Cinsiyet ve Psikolojik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

Bu araştırma, politik katılım düzeyinin eğitim, cinsiyet demografik değişkenleri ile kontrol odağı ve politik yeterlik psikolojik değişkenleri bağlamında incelenmesi amacıyla yürütülmüştür.

Politik katılımın ele alındığı araştırmalarda her iki türden değişkenin birlikte yer aldığı araştırmalar çok sınırlıdır. Bu nedenle, psikoloji ve politik bilimler literatürüne katkı yapması umulan bu araştırmada anılan değişkenlerin bir arada ele alınarak hem politik katılımı hem de birbirleriyle ilişkileri incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada öncelikle politik katılımı ölçmek üzere bir politik katılım ölçeği geliştirilmiş, politik yeterliği ölçmek üzere ise Campbell, Gurin ve Miller (1991) tarafından oluşturulan ve Niemi, Craig ve Mattei (1991) tarafından geliştirilen politik yeterlik ölçeğinin maddeleri bir arada kullanılarak yeni bir politik yeterlik ölçeği oluşturulmuştur. Araştırmanın ön aşamasına Ankara ilinden ilkökul, lise ve üniversite mezunu 163 erkek, 151 kadın katılmıştır. İkinci aşamada ise yine Ankara ilinden ilkökul, lise ve üniversite mezunu 130 erkek, 112 kadın yer almıştır..

Uygulanan regrasyon analizi sonucunda, erkeklerin politik katılım düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu, eğitim düzeyinin yükselmesiyle politik katılım düzeyinin de arttığı bulunmuştur. Kontrol odağı ile politik katılım arasında bir ilişki bulunamamış, diğer yandan, hem içsel hem de dışsal politik yeterliğin artmasıyla politik katılımın da arttığı görülmüştür.

Diğer yandan, kontrol odağı ve politik yeterlik değişkenleri eğitim, cinsiyet ve birbirleriyle ilişkileri bağlamında da incelenmiştir. Edinilen sonuçlara göre, kontrol odağının alt boyutu olan kadercilik inancı ilköğretim mezunlarında daha fazlayken, erkeklerin diğer bir alt boyut olan adil olmayan dünya inancı puanları daha yüksektir.

Bununla birlikte, kadercilik arttıkça içsel politik yeterlik azalmakta ve kişisel kontrol arttıkça dışsal politik yeterlik azalmaktadır.

Araştırma bulgularından elde edilen tüm sonuçlar, sosyo-politik koşullar da göz önde bulundurularak, literatürde yer alan bilgiler ile karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Politik Katılım, Cinsiyet, Eğitim Düzeyi, Kontrol Odağı, Politik Yeterlik

ABSTRACT

TOĞAN, Hümeýra. The Examination of Political Participation in the Context of Education Level, Gender and the Psychological Variables, Master's Thesis, Ankara, 2006.

This investigation is aimed at searching political participation in the context of demographic variables as education, gender and psychological variables as political efficacy and the locus of control.

In most of the researches about political participation the existence of the two kind of variables together is very limited. Therefore, in this research that hoped to contribute both psychology and political science literature, the two kind of variables take charge of and the relations are investigated between each other and political participation.

First of all, to measure the political participation, a political participation scale was developed. To measure the political efficacy, the items from political efficacy scale which is formed by Campbell, Gurin and Miller (1991) and developed by Niemi, Craig and Mattei (1991) used together and formed a new political efficacy scale. 163 men and 151 women participated in the first rank of the study who is graduated primary school, secondary school and university from Ankara. And in the second rank of the study 130 men and 112 women take part.

After the analyse of regration, it was seen that the level of political participation for men is more than women's and it was also seen that the level of political participation is increasing by education level.

On the other hand, locus of control and political efficacy is investigated on the context of education, gender and relations with each other. It was seen that fatalism belief which is subdimension of locus of control ise much more in the group of people who are graduated form primary school, men's belief in an unjust world is higher than women's. Otherwise, by the increasing of fatalism, internal political

efficacy is decreasing and by the increasing of internal control, external political efficacy decreases.

The results of the investigation was discussed by comparing the literature with realizing the socio-political conditions.

Key Words

Political Participation, Gender, Education Level, Locus of Control, Political Efficacy

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	x
EKLER DİZİNİ.....	xii
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. POLİTİK KATILIM.....	3
1.1.1. Politik Katılım Nedir?.....	4
1.1.2. Politik Katılım Araştırmaları.....	7
1.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER.....	9
1.2.1. Cinsiyet ve Politik Katılım.....	9
1.2.1.1. Kuramsal Yaklaşımlar.....	9
1.2.1.2. Araştırma Bulguları ve Niteliksel Farklılıklar.....	11
1.2.2. Eğitim ve Politik Katılım.....	14
1.3. PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER.....	17
1.3.1. Psikolojik Kontrol Odağı.....	17
1.3.2. Politik Yeterlik.....	20
1.3.2.1. Politik Yeterlik Nedir?.....	20
1.3.2.2. Politik Yeterliğin Politik Katılımla İlişkisi.....	21
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	24
1.5. ARAŞTIRMANIN SORULARI.....	25
BÖLÜM 2.....	26
YÖNTEM.....	26
2.1. DENEKLER.....	26
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	29
2.2.1. Politik Katılım Ölçeği.....	29

2.2.2.1. Politik Yeterlik Ölçeği.....	29
2.2.2.2. Politik Yeterlik Ölçeğinin Faktör Yapısı.....	30
2.2.3.1. Kontrol Odağı Ölçeği.....	34
2.2.3.2. Kontrol Odağı Ölçeğinin Faktör Yapısı.....	34
2.3. İŞLEM.....	36
BÖLÜM 3.....	37
BULGULAR.....	37
3.1. POLİTİK KATILIMA İLİŞKİN BULGULAR.....	39
3.2. POLİTİK KATILIM DÜZEYİNİN PSİKOLOJİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERDEN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR.....	40
3.3. KONTROL ODAĞINA İLİŞKİN BULGULAR.....	42
3.4. POLİTİK YETERLİĞE İLİŞKİN BULGULAR.....	46
3.4.1. İçsel Politik Yeterliğe İlişkin Bulgular.....	47
3.4.2. Dışsal Politik Yeterliğe İlişkin Bulgular.....	48
3.5. POLİTİK YETERLİK DÜZEYİNİN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR.....	50
3.5.1. İçsel Politik Yeterlik.....	50
3.5.2. Dışsal Politik Yeterlik.....	52
BÖLÜM 4.....	54
TARTIŞMA.....	54
4.1. POLİTİK KATILIMA İLİŞKİN BULGULAR.....	54
4.2. KONTROL ODAĞINA İLİŞKİN BULGULAR.....	59
4.3. POLİTİK YETERLİĞE İLİŞKİN BULGULAR.....	60
4.4. GENEL DEĞERLENDİRME.....	61
4.5. KAYNAKÇA.....	64
EKLER.....	71
ÖZGEÇMİŞ.....	80

ÇİZELGELER DİZİNİ

Tablo 1.1.	Politik Eylemin Eylem Yaklaşımına Göre Sınıflanması.....	6
Tablo 1.2.	İngiltere’de Eğitim ve Politik Katılım.....	15
Tablo 2.1.	Ön Aşamaya Katılan Katılımcıların Cinsiyetleri ve Eğitim Durumları.....	27
Tablo 2.2.	İkinci Aşamaya Katılan Katılımcıların Cinsiyetleri ve Eğitim Durumları.....	28
Tablo 2.3.	Politik Yeterlik Ölçeğine Uygulanan Temel Bileşenler Analizine İlişkin Sonuçlar.....	32
Tablo 2.4.	Politik Yeterlik Ölçeğine Dair Betimleyici İstatistikler.....	33
Tablo 2.5.	Kontrol Odağı Ölçeği Toplam ve Faktör Puanları Arasındaki Pearson Korelasyonları.....	35
Tablo 2.6.	Araştırmacı Tarafından Uygulanan Kontrol Odağı Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler.....	36
Tablo 3.1.	Araştırmanın Değişkenlerine Ait Betimleyici İstatistikler.....	38
Tablo 3.2.	Politik Katılım Düzeyinden Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları.....	39
Tablo 3.3.	Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Politik Katılım Düzeyi Puanlarına Uygulanan 2x3 Faktörlü Desene Uygun Varyans Analizi Tablosu... 40	40
Tablo 3.4.	Politik Katılım Düzeyini Yordamada Cinsiyetin, Eğitimin; Kontrol Odağının Altboyutlarının ve İçsel ile Dışsal Politik Yeterliğin Katkıları ile İlgili Hiyerarşik Regrasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	41
Tablo 3.5.	Regrasyonda Yer Alan Değişkenlerin β Değerleri.....	41
Tablo 3.6.	Kontrol Odağı Alt Boyutlarından Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları.....	43
Tablo 3.7.	Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Kontrol Odağı Alt Boyut Puanlarına Uygulanan (MANOVA) Sonuçları	45

Tablo 3.8.	İçsel Politik Yeterlik Düzeyinden Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları.....	47
Tablo 3.9.	Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre İçsel Politik Yeterlik Puanlarına Uygulanan 2x3 Faktörlü Desene Uygun Varyans Analizi Tablosu	48
Tablo 3.10.	Dışsal Politik Yeterlik Düzeyinden Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları.....	49
Tablo 3.11.	Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Dışsal Politik Yeterlik Puanlarına Uygulanan 2x3 Faktörlü Desene Uygun Varyans Analizi Tablosu ...	49
Tablo 3.12.	İçsel Politik Yeterlik Düzeyini Yordamada Cinsiyetin, Eğitimin ve Kontrol Odağı Altboyut Puanlarının Katkıları ile İlgili Hiyerarşik Regrasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	50
Tablo 3.13.	Regrasyonda Yer Alan Değişkenlerin β Değerleri.....	51
Tablo 3.14.	Dışsal Politik Yeterlik Düzeyini Yordamada Cinsiyetin, Eğitimin ve Kontrol Odağı Altboyut Puanlarının Katkıları ile İlgili Hiyerarşik Regrasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	52
Tablo 3.15.	Regrasyonda Yer Alan Değişkenlerin β Değerleri.....	52

EKLER DİZİNİ

Ek-1.	Politik Katılım Ölçeği.....	71
-------	-----------------------------	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Son yıllarda başı çeken bir yaklaşım olarak disiplinler arası çalışmalar siyaseti (politikayı) ve psikolojiyi aynı çatı altında birleştirmekte, bu iki bilim dalında ayrı ayrı geliştirilen kavramlar, yöntemler ve kuramsal yaklaşımlar ortaklaştırılmaktadır.

Politikbilimin Amerika'da akademik olarak incelenmeye başlaması 1920'li yıllara tarihlenir. Bu dönemden sonra oy verme davranışları, parti taraftarı olma, politik ideolojiler, tutum ve değerler incelenmeye başlarken politikbilim o güne dek süren Avrupa çıkışlı kurumsal yaklaşımından uzaklaşmış; çözümleme birimi olarak, politik toplumun en küçük birimi olan "birey"i temel olarak almıştır. Böylelikle, psikoloji ve sosyolojiyi birleştiren yeni bir kuramsal bakış açısı oluşmuştur (Sarıbay ve Ögün, 1997).

Devlet ve hükümet mekanizmasının kuruluşunu ve siyasal sistemin işleyişini teorize eden anlayışlar, politikanın dinamik özelliğine vurgu yapmaktan uzaktır. Toplumsal hayat içerisinde politikanın kendisine yer buluş şeklinin, "sosyal gerçeklik düzeyinde" politikanın nasıl yönlendiğinin ve yönlendirildiğinin analiz edilebilmesi için "faaliyet halinde olan insanın davranışlarının" incelenmesine ihtiyaç vardır (Kapani, 2003).

Politik sistemlerin ya da süreçlerin analizi birey ya da grup düzeylerinde inceleme gerektirdiği andan itibaren psikolojiye ihtiyaç duyulur. Psikolojide, insan davranışının anlaşılabilmesi için gerekli bilgi bize sunulurken bu bilgi aynı zamanda politik bilimler için de önemli hale gelir. Çünkü psikolojik ilkeler, insan davranışına politik bağlamda öncülük eder (Bar-Tal, 2002). Ortak noktada, "siyaset psikolojisi" ya da

“politik psikoloji” olarak adlandırılan ve yeni yeni gelişmeye başlayan bir bilim dalıyla karşılaşırız (Öztekin, 2003).

Siyaset psikolojisinin ya da daha sık kullanılan ifadesiyle politik psikolojinin en fazla yararlandığı psikoloji alt dalları arasında gelişim psikolojisini, bilişsel psikolojiyi, klinik psikolojiyi saymak mümkündür. Ancak tüm bu alt dalların başında, sosyal psikoloji gelmektedir (Bar-Tal, 2002). “Siyaset psikolojisinde, sosyal psikolojideki bulgu ve görüşler alınır ve siyasete uygulanır” (Milburn, 1998).

Böylelikle, politik psikolojide araştırma konusu edinilen kamuoyu, politik etki, liderlik, politik katılım, politik sosyalizasyon, oy verme davranışı, politik kişilik ve politik davranış, politik değerler, tutumlar ve inançlar gibi pek çok konunun; bireyin algıları, inançları, tutumları, değerleri, kişiliği, bilişsel ve dinamik süreçleri gibi psikolojik yönleriyle çözümlenmesine olanak sağlanmış olur. Bu yönüyle sosyal psikolojideki, “hakim bilişsel yönelim” politik psikolojinin gelişiminde temel taş olarak yerini alır (Bar-Tal, 2002).

Bilim dünyasında ulaşılan her yeni bilginin toplumsal yaşamda uygulanma ya da kullanılma alanı bulması kaçınılmazdır. Kağıtçıbaşı (1998), psikoloji ile sosyal politikanın ilişkisini kurarken, psikoloji bilimindeki birey odaklı bakış açısını eleştirmiş, psikolojinin salt bilimsel değil, aynı zamanda sosyal bir sorumluluk taşıması gerektiğini dile getirmiştir. Ona göre, araştırmalardan ve kuramlardan çıkarsanan sonuçlar, sosyal politika için anahtar bir rol oynamaktadır. Kavramların hiçbirinin bir diğerini dışta bırakmadığı, eklettik bir bütünlük arz ettiği sosyo-politik yapının araştırılması, bireyin yer aldığı toplumsal yaşamının dinamiklerini ve bu dinamikleri oluşturan psikolojik ve sosyolojik faktörleri anlamak açısından da büyük önem taşır.

Politika-birey ilişkisinin kurulduğu araştırmalarda sıklıkla karşımıza çıkan kavramların başında politik katılım (siyasal katılım) gelmektedir. Katılımın türünün, şeklinin ve kimler tarafından gerçekleştirildiğinin araştırılmasının yanı sıra katılımı etkileyen faktörler de araştırmalara konu olmuştur. Baykal (1968) siyasal katılımı ele

alan araştırmaları üç grupta toplamıştır. Bunlardan ilki, katılımı, bireylerin sosyo-ekonomik statüsünün bir fonksiyonu olarak ele alan araştırmalardır. İkinci grupta, bireyin politik özelliklerinin ve kişilik yapılarının, katılımıyla ilişkisini ele alan araştırmalar yer alır. Üçüncü grup ise siyasal davranışı siyasal unsurlarla açıklamaya çalışan araştırmaları kapsar. Cohen, Vigoda ve Samorly'nin (2001) sosyolojik (eğitim, cinsiyet, yaş) ve psikolojik (kontrol odağı, politik yeterlik) olarak sınıfladığı bu faktörlerin birlikte ele alınarak katılıma etkilerinin tartışıldığı araştırmalar oldukça azdır. Bu çalışmada, politikbilimdeki bulgularına ulaşırken yararlanılan ve psikolojik faktörler olarak sınıflandırılan sosyal psikolojik kavramların birbirleriyle ve demografik değişkenlerle ilişkileri üzerinde durularak politik katılımı yordama güçleri tartışmaya açılacaktır.

Birbirini bünyesinde barındıran, geliştiren ve yeni araştırma alanları sağlayan sosyal psikoloji ile politika biliminin ilişkisi üzerinde kısaca durduktan sonra, araştırmaya konu olan değişkenlerden bahsetmek yerinde olacaktır.

1.1. POLİTİK KATILIM

Politik katılımın kuramsal dayanağını oluşturan “çağdaş batı demokrasilerinin - çoğulculukla birlikte- iki ayırıcı özelliğinden biri olan katılımcılık, halkın kendisini yönetenleri seçtikten sonra, siyasî iktidarların verecekleri kararlara örgütleri aracılığıyla zaman zaman katılabilmesi, o kararları etkileyebilmesi, gerektiğinde de değiştirebilmesi ilkesidir (Öztekin, 2003). Halkın yönetim biçimine serbestçe katılamadığı toplumlarda demokrasiden de bahsedilemez (Kinder, 1998; Sabucedo ve Cramer, 1990).

Politik katılımın farklı araştırmacılar tarafından yapılan farklı tanımlarına bakıldığında bu tanımların politik eylemin niteliğini ya da niceliğini içerdiiği görülür.

1.1.1. Politik Katılım Nedir?

Politik katılma kavramının tanımı konusunda siyasal bilimcilerin henüz fikir birliğine vardıkları söylenemez (Kalaycıoğlu, 1986). Verba, Nie ve Kim'e göre (1971) politik katılım, hükümette yer alacak kişilerin kim olacağını belirleme ya da onların verecekleri kararları etkileme amacıyla sıradan vatandaşların *doğrudan ya da dolaylı olarak* gösterdikleri eylemlerdir. Bu eylemler, başta oy verme davranışı olmak üzere, parti ve kampanyalarda çalışmayı, politik toplantılara ve protestolara katılmayı, toplum yararına çalışmayı vb. davranışları içerir. Politik katılımın yukarıdaki tanımlamaya benzer bir başka tanımını da Verba, Scholozman ve Brady (1995) yapmıştır. Onlara göre politik katılım, "hükümetin eylemini, kamuoyu yoluyla doğrudan ya da yönetime gelecek insanların seçimiyle dolaylı olarak etkilemeye yönelik niyeti ya da etkiyi barındıran her tür eylemdir."

Politikaya değişik biçimlerde katılan yurttaşlar, sorunlarını ve isteklerini kendilerini yöneten liderlere ilettikleri gibi halkı ilgilendiren sonuçları etkileyebilme fırsatına da sahip olurlar (Verba, Scholozman, Brady ve Nie, 1993). Katılım, batı demokrasisiyle yönetilen toplumlarda bireyin kendini politik arenada etkin hissetmesi açısından hayli önemlidir (Sarıbay ve Öğün, 1997).

Katılımın farklı türleri mevcuttur fakat en geniş anlamıyla katılım, halkın genel oy hakkının bulunması demektir (Tanilli, 1993). Verba, Scholozman, Brady ve Nie'ye (1993) göre seçimlerde oy kullanma, en önde gelen politik katılım şeklidir. Oy vermeyi diğer eylemlerden ayıran en önemli özellik ise, her vatandaşın bir tek oy hakkı bulunduğundan diğer eylemlerde sağlanamayacak eşitlik durumunun oy verme sürecinde mümkün olmasıdır. Bu durum da politik davranışın ölçülmesinde büyük kolaylık sağlar. Kapani'ye göre (1993) ise politik katılım, toplum üyesi kişilerin (vatandaşların) siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır ve katılımı sadece, seçimlerde oy kullanmaktan ibaret sanmak eksik ve yanlış bir anlayış olur. Politik katılım, politikaya ilgi duymaktan başlayıp, yoğun politik eylemi kapsayan geniş bir alanı ifade eder.

Politik katılımın tüm tanımlarının dört temel kavramı içerdiği söylenebilir. “Eylemler ya da aktiviteler, sıradan vatandaşlar, politika ve etki”. O halde politik katılım, sıradan vatandaşlar tarafından bazı politik sonuçları doğrudan etkilemek üzere yapılan eylemlerdir. Yukarıda sayılan bu dört faktör -eylem, vatandaş, etki ve politik sonuçlar- politik katılımın çerçevesinin çizilmesinde önemlidir (Brady, 1991).

Politik katılımın tanımlanmasında araştırmacıların kavrama yaklaşımları çok önemlidir. Bazı araştırmacılar eylemin amacını göz önünde bulundurarak farklı aktiviteleri katılım kapsamında değerlendirirken (Brady, 1991; Verba, Scholozman, Brady ve Nie, 1993) bazı araştırmacılar bu aktivitelere ek olarak psikolojik katılım (psychological involvement) olarak adlandırılan ve “vatandaşların politika ve halkı ilgilendiren olaylar hakkındaki bilgisi ve bunlarla ilgilenme derecesi” olarak tanımlanan kavramı politik katılımın bir alt boyutu olarak ele almışlardır (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001). Dahl ise katılımı tek bir şema üzerinden değerlendirmektedir. Bu şemada katılımın boyutları, ilgi, önemseme, bilgi ve eylem olarak sıralanırken eylem yaklaşımını içermekte, ancak yaklaşım tarafından kapsanmamaktadır (Akt: Kapani, 1993).

Brady’e göre (1991), politik katılımın ilk kavramı olan eylemle, bireyin politik süreçte yapıp ettikleri tanımlanır. Bireyin politika hakkındaki düşünceleri, yönelimi ya da eğilimi, onun politik katılımını tanımlamaz. Bir başka deyişle politik yeterlik, politika hakkında bilgi sahibi olma, partizanlığın kuvveti ya da politik eyleme geçmeyi onaylayıp onaylamamak politik katılım sayılmaz. Öte yandan, politik eylem; politikayı etkileme yönünde (doğrudan ya da dolaylı), seçimler süresince ya da seçimler dışında gösterilip gösterilmemesine bağlı olarak sınıflanabilir. Bu sınıflandırma Tablo1.1’de verilmiştir.

Tablo 1.1. Politik Eylemin Eylem Yaklaşımına Göre Sınıflanması
(Brady, 1991) *Düzeltilerek alınmıştır*

I.Politikayı Dolaylı Olarak Etkilemeye Yönelik Eylemler	A.Politika hakkında tartışmak.	
	B.İnsanları bir şey yapmak üzere ikna etmeye çalışmak	
II.Politik Sistem Tarafından Yönlendirilen ve Seçimleri Kapsayan Eylemler	A.Oy vermek	1.Oy verme niyeti 2.Kayıt olma 3.Oy kullandığını bildirme 4.Ebeveynin kullandığı oy
	B.Kampanya faaliyeti	1. Mitingler 2.Kampanyada Çalışma 3.Sembolleri kullanma (amblemler) 4.Para yardımıyla bulunma
	C.Partiye ya da politik bir topluluğa üye olma	
III.Seçime Yönelik Olmayan Eylemler	A.Geleneksel olanlar	1.Resmi olmayan topluluklara katılma 2.İlişki kurma 3.Örgütsel üyelik 4.Mitinglere katılma
	B.Geleneksel olmayanlar	1.Dilekçe imzalamak 2.Yasal gösteri 3.Boykot 4.Greve katılmak 5.Kira ya da vergi ödemeyi reddetmek 6.Binaları işgal etmek 7.Trafiği kapatmak 8.Mülke zarar vermek 9.Terörizm ve suikast

Politik ilgi ve eğilim katılım şeklinde değerlendirilen kavramlar olmasa bile politik katılımı dolayımlayan ve katılımıla yüksek korelasyona sahip olan kavramlardır (Brady, 1991). Yapılan çalışmalar, politik katılım ile politika hakkında bilgi sahibi olma ve politikayla ilgilenme arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermiştir (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001; Kapani, 1993). Feldman ve Kawakami de (1991), medyada yer alan politik konularla ve haberlerle ilgilenen bireylerin ilgilenmeyenlere oranla daha fazla aktif katılımı bulduklarını ifade etmiştir.

Politik katılımı ilişkin yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere, kavramın sınırlarını çizmek oldukça zordur. Politik katılım konusunda ortak bir kavramsallaştırmaya ulaşılabilmesi için, eylemin, “kimin tarafından, ne şekilde ve ne kadar yapıldığı” sorularına yanıt bulmak gerekmektedir (Kinder, 1998). Bu çalışmada politik katılım, Kalaycıoğlu’nun (1986) tanımına paralel olarak, “kişilerin siyasal liderlerin verebilecekleri veya verdikleri kararları etkileyebilmek için giriştikleri, liderlerin seçilmelerini veya seçilmelerinden sonra alacakları kararları etkilemeye yönelik eylemlerin tümü” olarak ele alınacaktır.

1.1.2. Politik Katılım Araştırmaları

Politik bilimler literatüründe, politik katılımın farklı türleri ve derecesi ve büyük örneklemi ele alan uluslararası (cross-national) çalışmalar yer alır (Olsen, 1980). Ancak Danziger’e göre, (1998) oy verme dışındaki diğer politik eylemler farklı kültür ve sistemler için farklı anlamlar ifade edebilir. Örneğin bir protesto gösterisi demokratik rejimlerde geleneksel sayılırken, totaliter rejimlerde gelenek dışı olarak adlandırılabilir. Böylesi karşılaştırmalarda bulunurken kültür farklılığı çok iyi tespit edilmeli, öznel koşullar göz önünde bulundurulmalıdır.

Uluslararası çalışmaların yanı sıra ulusal araştırmalar için kurulan araştırma merkezlerinde ve seçmen davranışını inceleme merkezlerinde gerek seçimler sırasında gerekse seçimler haricine bireylerin politik davranışları ve bu davranışı etkileyebilecek faktörler incelenmektedir (Brady, 1991). Araştırmalarda, pek çok insanın politika hakkında hiçbir bilgisinin olmadığı ya da hiçbir eylemde

bulunmadıkları gösterilmiştir. Ortalama bir politik katılım sıradan vatandaşlık görevi olarak algılanan eylemleri (oy verme ve politika hakkında az çok bilgi sahibi olma) kapsamaktadır. Yüksek seviyede bir politik katılım ise hem toplumsal hem de ulusal düzeydeki politik sistem üzerinde baskın olmayı gerektirir ki bu da seçkinler (elites) olarak adlandırılan belli bir kesimin faaliyetlerini kapsamaktadır (Olsen, 1980). Kinder (1998), politik faaliyete katılabilen kesimlerin bu katılımın bedelini ödeyebilecek kişilerden oluştuğunu ifade etmiştir. Ona göre, zaman, para ve emek harcayabilecek kişilerin politik katılımları da daha yüksek olmaktadır. Bu ifade ise Olsen'ın (1980) "seçkinler" tanımlamasıyla örtüşmektedir.

Danziger (1998), politik katılım alanında son yıllarda yapılan çalışmalarda iki önemli değişikliğin olduğunu vurgulamaktadır. Bunlardan ilki, politik eylemin tek boyutlu (hiyerarşik) bir eylem olmadığına daha net hale gelmesidir. Geçmişteki araştırma bulgularının aksine bireyin kolay bir politik eylemde bulunmasından (örneğin oy kullanmasından) onun, daha zor bir politik eylemde de (örneğin politikacılarla iletişim kurmak) bulunabileceği sonucunun çıkarılması doğru değildir. Çünkü artık, bireyin katılım türünün onun kişisel ve çevresel özelliklerine göre farklılaşabileceği bilinmektedir. Bir diğer önemli değişim ise geçmiş yıllardaki araştırmaların yalnızca daha geleneksel olan politik katılım türlerine odaklanırken günümüz araştırmalarının geleneksel olmayan eylemleri de kapsamasıdır.

1974'te ABD'de toplanan 8.Ulusal Politik Eylem Çalışmasının (PAS) politik eyleme getirdiği en büyük yenilik budur. Özellikle 1970'lerden önceki çalışmalar, seçim çalışması adıyla geleneksel olan politik katılıma ağırlık verirken geleneksel olmayanları dışta bırakmaktadır. Ancak politik protestoların, 1960'ların sonlarında endüstriyel demokrasilerde etki alanını genişletmesiyle birlikte protesto eylemleri de politik katılım araştırmalarına dahil edilmiştir (Brady, 1991).

1.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER

1.2.1. Cinsiyet ve Politik Katılım

1.2.1.1. Kuramsal Yaklaşımlar

Cinsiyet açısından kadınlarla erkeklerin politik faaliyetlerinin türünün ve bunların altında yatan psikolojik süreçlerin birbirinden hangi yönleriyle farklılaştığı konusunda çok az sistematik araştırma olduğu ileri sürülmektedir (Scholozman, Burns, Verba ve Donahue, 1995). Politik yaşamda cinsiyetin rolünün ne yönde ve ne miktarda olduğu konusundaki yordamalar kadınların örgütsel süreçlere ve politikaya katılımının analiz edildiği verilerle, feminist kuramla ya da kamuoyu yoklamalarından alınan sonuçlarla yapılmıştır (Greene ve Elder, 2001).

Cinsiyetin politik katılımı ile ilişkisinde biyolojik cinsiyet farklılığının nicel ve nitel olarak yarattığı fark üzerinde durulur. Toplumsal cinsiyet (gender), bireyin biyolojik cinsiyetiyle bağlantılı olan sosyal psikolojik yüklemeleri, kişisel özellikleri, ve sosyal beklentileri ifade eder (Baron ve Byrne, 2000).

Feminist kuramda son dönemlerdeki gelişmeler, toplumsal cinsiyetin yaşanan pratikle ilişkisini kurmada bize yardımcı olur. Bunu, sadece kadınların ve erkeklerin davranış ve tutumları arasındaki farkın değil, kadınlık (femaleness) ve erkeklik (maleness) hakkındaki inanç sistemlerinin toplumsal yapıyla ilişkisi üzerinde durarak gerçekleştirir (Mc Adam, 1992). Politik katılım araştırmalarında sıklıkla karşılaştığımız feminist kuram, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılığı tümünden reddederek sosyalleşme sürecinde ve sonrasında yaşanan deneyimlerin (örn. annelik) toplumsal cinsiyeti kazanmadaki önemini vurgular. Pek çok feminist kuramda erkeklere kıyasla kadınların daha özgeci (alturistic), daha ilişkisel, daha barışçı ve korumacı oldukları, diğer insanlarla ilişkilerinde daha özenli davrandıkları öne sürülmektedir. Bu durum politik katılımı uyarlandığında kadınların halk sağlığı, uluslar arası barış, kadın ve çocukların korunması gibi konularda daha aktif rol aldıkları söylenebilir. Aynı şekilde, kadınların anti-militarist yönlerinin erkeklere

oranla daha güçlü olduğu ve bu konudaki eylem ve etkinliklere daha fazla katıldıkları da elde edilen bulgular arasındadır (Conover ve Sapiro, 1993; Scholozman, Burns, Verba ve Donahue, 1995).

Sabucedo ve Cramer (1991) yaptıkları bir çalışmada oy verme oranları arasındaki farkın cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılaşmadan değil, cinsiyet rollerinin içerdiği kalıp yargılardan ya da eğitim, ekonomik bağımsızlık gibi durumsal faktörlerden kaynaklandığını bulmuşlardır.

Greene ve Elder (2001) da farklı yaşam tecrübelerine ve yönelimlerine bağlı olarak kadın ve erkeklerin politik olarak farklı davrandıklarını dile getirmişlerdir. Araştırmacılara göre bu farklılık, cinsiyet rollerinin sosyalleşmesine bağlı olduğu kadar kadın ve erkek arasındaki bilişsel ve duyuşsal farktan da ileri gelmektedir. Bu ifade, Benett ve Benett'in (1989) geleneksel cinsiyet rolü nedeniyle kadınların politikayla daha az ilgilendikleri ve dolayısıyla politik faaliyetlere katılımlarının da daha az olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Anne olmak ve politik katılım arasındaki ilişkinin araştırıldığı ilginç çalışmalardan biri, Capdevila'ya (2000) aittir. Capdevila'ya göre anne olmak kadınları politik yaşama katılımdan uzak tutmaktadır. Ampirik çalışmasına ek olarak yaptığı görüşmelerde topladığı veriler, kadınların anne olmayı, politik yaşama katılımda bir 'ayakbağı' olarak gördüklerini yansıtmıştır.

Öte yandan, anne olmanın anti-militarizmle ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada, -sanılanın aksine- anti-militarist eylemlere destek vermede kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anne olan kadınların anne olmayan kadınlara kıyasla savaşlara gösterdikleri ilginin daha fazla olduğu, erkekler arasında ise böyle bir farklılığın söz konusu olmadığı görülmüştür. Aynı çalışmada anneliğin ve feminist farkındalığın (feminist consciousness) savaş karşıtı politikaları desteklemeyi ve bunlara yönelik eylemleri dolayımладыğı ortaya konmuştur (Conover ve Sapiro, 1993).

1.2.1.2. Araştırma Bulguları ve Niteliksel Farklılıklar

Yapılan araştırmalar, kadınların ve erkeklerin politikaya katılımlarının hem nitelik hem de nicelik yönünden farklılaştığını göstermektedir (Scholozman, Burns, Verba ve Donahue, 1995). Kadınlar erkeklere kıyasla politik yaşamda kendilerini daha az göstermektedirler (Brady, 1991; Çam, 1977; Öztekin, 2003). Erkeklerin kampanyalara başta bulunma, kampanyalara katılma, profesyonel olarak siyasetle ilgilenen birisiyle iletişim kurma ve politik bir örgüte üye olma oranları kadınlardan daha yüksektir (Scholozman, Burns ve Verba, 1994). Bununla ilişkili olarak, insanları politik bir adaya oy vermeye ikna etmeye çalışmada erkekler kadınlardan daha aktif ve girişimcidirler (Benett ve Benett, 1989; Hansen, 1997). Conway, Steuernagel ve Ahern (1997) ile Huckfeldt ve Sprague'ye (1995) göre de erkekler arkadaşları, aileleri ve politikayla uğraşan kişilerle politika hakkında daha fazla konuşup tartışmaktadırlar (Akt. Green ve Elder, 2001). Kadınların erkeklere kıyasla politik konularda bilgileri olsa bile konuşmaktan kaçındıkları da elde edilen ilginç bulgular arasındadır (Rapoport, 1981). Yine Green ve Elder (2001) kadınların politik yaşamda daha az görünmelerini ve parti kimliğine daha uzak olmalarını, kadınların kendilerini politik dünyaya ait hissedememelerine bağlamıştır.

Olsen (1980) politik statünün (liderlik, aktivistlik, yurttaşlık vs.) cinsiyet ve eğitim gibi değişkenlerle ilişkisini araştırdığı bir çalışmada, erkeklerin kadınlardan daha yüksek politik statüye sahip olduklarını bulmuştur. Bu da erkeklerin kadınlardan daha fazla politikaya katıldıkları, politik yaşamda daha aktif oldukları anlamına gelmektedir.

Kalaycıoğlu da (1986) yaptığı çalışmada cinsiyetin politik katılımı çok güçlü bir ilişkisi olduğunu saptamıştır. Kadınların politik katılımlarının erkeklere oranla düşük olmasını, Sabucedo ve Cramer'in (1991) yorumuna benzer bir şekilde yorumlayan araştırmacıya göre küçük yaşta toplumsal cinsiyet rollerinden, anneliğin ve ev kadınlığının benimsetildiği kadınlar, ilerleyen yıllarda bu rollerini devam ettirebilirler. Aile içi yaşamdan dışarı çıkmayı ve yoğun emek ve zamanı gerektiren politik faaliyetleri başlatmak ve yürütmek, bu rolleri benimsemiş kadınlar için güç

olabilir. Benzer bir bulguya Lane'in (1961) çalışmasında da rastlanmıştır. 1924'te Chicago'da yapılan çalışmada, ulusal seçimlerde oy kullanmayan kadınların sadece %2.8'i çocuk bakımını politik süreçlere katılmama nedeni olarak ileri sürmüşlerdir. Buna karşılık, kadınların %11.4'ü kadınların seçmen olmasının doğruluğuna inanmadıklarını belirtmiştir. Kocalarının buna inanmadığını bildiren kadınların oranı ise sadece %1.5'tir. Lane, bulgularını yorumlarken, kadınların toplumda öğretilen kadınlık rollerini içselleştirdiğini ve bu durumun onların politik katılımını büyük ölçüde etkilediğini belirtmektedir. Elbette aradan geçen uzun zaman zarfında kadınların iş hayatına katılımı ve toplumsal statüleri bir hayli yükselmiştir ancak kadınların büyük kesiminin politik katılımı besleyen eğitim, gelir, boş zaman gibi kaynaklardan halen yoksun olmaları, onların katılımlarını düşürebilmektedir (Scholozman, Burns ve Verba, 1994).

Rusciano'nun (1992) 1949-1987 yılları arasında Batı Almanya'da yapılan seçimleri karşılaştırdığı bir çalışmadaki bulguları, 40'lı yıllarda itibaren geçen zaman içinde kadınların politikaya katılım yüzdelerinin arttığı yönündedir. Kadınların 'politikayla ilgilenme' oranı 1965'te %21 iken bu oran 1973'te %34'e çıkmış, aynı şekilde 'politikanın bir erkek işi olduğu' şeklindeki düşünceye katılım oranları %49'dan %35'e gerilemiştir. Rusciano'nun (1992) bu konuda yaptığı yorum ise kadınların kendi toplumsal durumlarına uygun politik katılım stratejileri geliştirdikleri yönündedir. O'na göre kadınların toplumsal yaşama daha aktif şekilde katılmaya başlamaları, eğitim düzeylerinin yükselmesi ve işgücüne katılmaları, onların politik farkındalıklarını ve katılımlarını arttırmıştır.

Kadınların sosyal rollerindeki bu değişim onların eğitim düzeylerini yükselterek evden çıkarak işgücüne katılmalarını ve aynı zamanda grup farkındalıklarını arttırmıştır. Bu durum ise, kadınların hem muhafazakar politikalar yerine liberal bir yapıyı benimsemelerinde hem politik katılımlarını arttırmalarında ve çeşitlendirmelerinde etkili olmuştur (Scholozman, Burns, Verba ve Donahue, 1995; Taylor, Peplau ve Sears, 2000).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda da sözü edilen bulgular desteklenmiştir. Kadınlar daha az politik katılım göstermekte ve ötesinde, oy vermedeki katılım ve tercihlerini de eşlerine bağlı olarak yapmaktadırlar (Öztekin, 2003). Ancak Güneş-Ayata (1993) kadınların oy kullanma tercihlerini kocalarına danışarak yapmalarını, onların aynı etmenlerin (eğitim, gelir) etkisinde ortaklaşa ve birlikte kalmalarına ve aynı ortak yaşamı paylaşmalarına bağlamış, kadınların büyük bir çoğunluğunun da kocalarına danışmadan oy kullandıklarını vurgulamıştır. Erkeklerin, eşlerinin “bireysel” politik eylemi olarak gördükleri oy kullanmaya müdahale etmeyi gerekli görmemelerini bu durumun nedeni olarak tespit eden araştırmacı, diğer yandan “toplumsal” politik eylem olarak andığı ev dışında faaliyet göstermeyi gerektiren politik eylemlere katılım oranının kadınlarda daha düşük olduğunu vurgulamaktadır.

Toplumsal cinsiyet açısından politik katılım şekillerinin farklılaşması, kadın gruplarının ‘kendi içlerinde’ eğitim, gelir düzeyi, ırk ve değerler açısından farklılaşmasıyla yakından ilişkilidir. Eğitim ve gelir düzeyi, kadınların politik tercihleri arasındaki farklılığın önemli bir kaynağıdır çünkü kadınların ekonomik olarak güvencelerinin olmayışı ve devlet desteğine daha fazla ihtiyaç duymaları onları, bu konuları programlarına dahil eden partilere ya da adaylara yönlendirmektedir. Kadınların katılım şekillerini belirleyen bir diğer unsur da sahip oldukları değerlerdir. Kadınlar kendi içlerinde muhafazakar ya da liberal olarak ayrılırken bu durum, eylemin geleneksel oluşu ya da olmayışı ile paralel gitmekte, muhafazakar olan kadınların geleneksel olmayan eylemlere katılma oranları düşük olmaktadır (Greenberg, 1998). Öte yandan, Tekeli’nin (1988) 1975 yılı kısmî senato ve milletvekili ara seçimlerinde kullanılan seçmen listeleri üzerinden yürüttüğü çalışmasında vardığı sonuçlar ilginçtir. Ona göre, genel olarak kadınların seçimlerde oy verme oranları düşüktür. Bununla birlikte, her sosyal sınıftan kadınlar arasında yüksek olan oy vermeme eğilimi, genel olarak burjuva sınıfından kadınlar arasında %67.7 ile en yüksek değerine ulaşmıştır. İşçi sınıfından kadınlar arasında bu oran şaşırtıcı biçimde %37.8 ile en düşük değere gerilemektedir. Aynı şekilde, kadın-erkek arasındaki oy vermeye katılım farkının en yüksek olduğu sınıf da burjuva sınıfıdır. Öte yandan, eğitim düzeyi yüksek olan kadınlar da, düşük olan kadınlara göre daha fazla katılım göstermektedirler (Katz ve Lazarsfeld, 1959).

Sonuç olarak, kadınların ve erkeklerin politik katılımlarını ve politik tutumlarını birbirinden ayıran pek çok değişken mevcuttur. Bu değişkenler arasında biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet farklılığının yarattığı politik katılım farklılaşmasını, sosyo-ekonomik düzeyin etkilerini, feminist farkındalığın etkilerini sayabiliriz (Howell ve Day, 2000). Ancak unutulmaması gereken nokta, bu değişkenlerin tümünün katılımı bir bütünlük arz ettiği ve değişkenlerin birbirinden kesin çizgilerle ayıramayacağıdır.

1.2.2. Eğitim ve Politik Katılım

Politik katılımın araştırıldığı çalışmaların çoğunda cinsiyetle birlikte ele alınan demografik değişkenlerin başında eğitim gelmektedir.

Eğitimle katılım arasında güçlü bir ilişkinin varolduğu bilinmektedir. Ancak, eğitimin katılımı ile ilişkisi kurulurken dikkat edilmesi gereken nokta, katılımın türü ve katılımın düzeyi arasındaki ayırmadır. Eğitim düzeyinin yüksek olması ile katılım seviyesi arasında pozitif bir ilişki varken aynı türden bir ilişkiyi katılımın çeşitliliğinde veya niteliğinde yakalamak pek mümkün değildir. Eğitim düzeyinin katılımı dolaymlayan bir yapısı olduğunu gözden kaçırmadan etki eden diğer değişkenleri birlikte incelemek daha uygundur (Baykal, 1968).

Yüksek eğitim almış bireyler politikaya katılımı arttıran tutumlar geliştirirler ve özellikle oy vermeyi bir görev olarak kabul ederek politik açıdan etkili olabileceklerini düşünürler (Abramson, Aldrich ve Rohde, 1987).

Almond ve Verba (1963), Amerika, İtalya, Meksika, İngiltere ve Almanya'yı kapsayan karşılaştırmalı çalışmalarında eğitim düzeyinin politik katılım şekillerine etkisinin ülkeler temelinde farklılaştığını tespit etmişlerdir. Bu çalışmadaki sonuçlara göre; Amerika, İngiltere ve Almanya'daki eğitimsiz (ya da düşük eğitimli) grubun, İtalya ve Meksika'daki eğitimsiz gruba kıyasla politikaya ilgisi ve katılımı daha yüksektir. Bu sonuç, tıpkı politik yeterlikte olduğu gibi, eğitimin politik katılımı

ilişkinin kurarken bazı değişkenlerin dolaylı etkiyi gözden kaçırmamak gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Axford ve Rosamond (1997) ise Almond ve Verba'nın (1963) çalışmasındaki sonuca farklı bir yorum getirmektedirler. Onlara göre, eğitim düzeylerinin kültüre göre karşılaştırılması çok da güvenilir sonuçlar vermez. Çünkü her bir ülkedeki eğitim düzeylerinin (örn, lise eğitimi) birbirlerine denk düşmesi mümkün olmayabilir. Bununla birlikte, eğitim seviyesinin yükselmesi katılımın türünü farklılaştırdığı gibi miktarını da yükseltir. İlgili bulgular, Tablo 1.2'de gösterilmiştir.

Tablo 1.2. İngiltere'de Eğitim ve Politik Katılım; British Social Attitudes (1987); Akt:Axford, Rosamond, (1997)

Eylem	Ün. Mezunları	Orta Düzeyde Eğitimli	Hiç Eğitimi Olmayanlar
Politikacıyla İlişki Kurmak	%29	%11	%8
Dilekçe İmzalamak	%52	%37	%29
Protesto Gösterisine Katılmak	%17	%7	%2

Genel bir bakışla, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olan bireylerin politik katılımlarının da yüksek olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler ise, sosyo-ekonomik durumlarının sağladığı imkanlara dayalı olarak daha fazla katılım gösterirler (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001).

Olsen da (1980) eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte, politik statüde artış olduğunu dile getirmektedir. Buna göre, eğitim yılı 13 ve daha üstü olan bireyler, politikada liderlik pozisyonunu daha fazla işgal ederken, 0-8 yıl arası eğitim alan bireylerin politikaya katılma oranları daha düşük olmaktadır.

Milbrath, (1969) sosyo-ekonomik düzeyin (özellikle eğitimin) politik katılımı doğrudan ilişkili olmadığını ifade eder. Ona göre, yüksek sosyo-ekonomik düzeye

sahip kişilerin özgüvenlerinin (self confidence) gelişkin olması beklendiğinden bu kişilerin politik katılımında bulunmaları doğal kabul edilmelidir. Bu da genellikle eğitim düzeyi yüksek kişilerde gözlenebilen bir özelliktir. Özgüven ve politik yeterlik istatistiksel olarak kontrol edildiğinde, eğitim düzeyiyle politik katılım arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. Çevre, kişilik treytlarını (personality traits) etkileyerek politik katılıma dolaylı bir etki yapmaktadır.

Abramson, Aldrich ve Rohde (1987) 1924'ten 1984'e kadar Amerika'da yapılan ulusal seçimlere katılımı araştırdıkları retrospektif çalışmalarında eğitim ve seçimlere katılım arasında güçlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Araştırmacılar, Amerika'da seçimlere katılım konusunda eğitimin temel değişken olduğunu ifade etmişlerdir. Onlara göre "iyi eğitilmiş" Amerikalılar politik olarak etkili olabilmenin yolunun seçimlere katılmaktan geçtiğini düşünmektedirler ve oy vermenin temel bir vatandaşlık görevi olduğu yönündeki inançları çok kuvvetlidir.

Kalaycıoğlu'nun (1986) Türkiye'de politik katılıma etki eden değişkenleri araştırdığı çalışmasında vardığı sonuçlar, Milbrath'ın (1969) bulgularını destekler niteliktedir. Kalaycıoğlu, sosyoekonomik statünün politik katılıma doğrudan etki yapmadığını, siyasal kaynaklardan ve eğiliminden bağımsız olarak yüksek sosyoekonomik düzeye (SED) sahip olanların katılımlarının da yüksek olacağı sonucuna varmanın mümkün olmadığını ifade etmektedir. Bunun yerine, SED'in siyasal ilgi ve siyasal bilginin belirlenmesinde dolaylı bir etkisinin olduğunu belirtmek gerekir.

Bireylerin eğitim seviyelerinin yükselmesi, toplumda aranan meslekleri edinmelerini ve toplumdaki konumlarının belirginleşmesini beraberinde getirmektedir. Örneğin, bu grupta yer alan kadınların siyasete ilgileri çoğalmakta, dolayısıyla eğitim düzeyinin yükselmesi onların siyasi partiye üyelik oranları ve politik katılımlarını dolaylı olarak arttırmaktadır (Çam, 1977, Kışlalı, 2003; Öztekin, 2003,). Sosyo-ekonomik faktörler ile katılım arasında "evrensel" bir ilişkinin bulunduğu söylenemese bile, sosyo-ekonomik faktörlerin farklı politik bağlamlara ve tarihsel olaylara bağlı olarak değiştiğini ve bunun da katılıma dolaylı bir etki yaptığını dile getirmek mümkündür (Sabucedo ve Cramer, 1991).

1.3. PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER

1.3.1. Psikolojik Kontrol Odağı

Kişisel kontrol kavramı, sosyal öğrenme modeline dayanan bir kavramdır. Sosyal öğrenme kuramında kişisel kontrol, kişisel özellikler ve daha önceden yaşanmış deneyimlerin ilişkisinden doğan bir beklentiye yansır (Renshon, 1974). Bazı bireyler için yaşadıkları olayların sonuçları, kendilerinin, o sonucu elde etmek için gösterdikleri kişisel özelliklerine (treyleri, yetenekleri, tutumları vb.) ya da çabaya bağlıdır ve bu düşünce onları hedefe ulaşmak için çaba göstermeye, eylemde bulunmaya iter. Bazıları ise olayların sonuçlarıyla kendi davranışları arasında bir ilişki kurmazlar. Sonucu, şans, kader, talih ya da güçlü olan diğerleri gibi kendileri dışındaki faktörlere yüklerler ve çaba göstermenin gereksizliğine inanarak eylemde bulunmaktan kaçınırlar (Carmines, 1980; Lefcourt, 1991; Leone ve Burns, 2000). İçsellik, beklenen bir sonucun, kişinin kendi davranışlarından ya da kendisi dışındaki faktörlerden kaynaklanacağına inancın derecesiyle ölçülürken, eylemin sonucunu değerlendirmede temel ilke dışsal (external) ve içsel (internal) faktörlere verilen “görelî önemdir” (Doise ve Staerklé, 2002).

Sosyal öğrenme kuramına göre, küçük yaşlarda oluşmaya başlayan bu inanç ilk olarak ağlama-beslenme arasında kurulan ilişkiyle denir. Bebek, ağlamasının beslenmeyle sonuçlandığını öğrendiğinde aynı zamanda davranışının sonuçlarını kendisine bağlayabileceğini de öğrenir. Tek başına kişisel kontrol inancının oluşumunda etkili olduğu söylenirse de burada çocuğun ayırt etmeye başladığı şey, kendisi dışındaki sonuçları kontrol edilebileceği ve kendi davranışlarının bunda payı olabileceği inancıdır. Bu öğrenme, ilerleyen yıllarda öğrenmelerle ilişkilerde gelişerek kişisel kontrol inancının temelini oluşturur (Renshon, 1974). Yaşın ilerlemesi ve yeni becerilerin kazanılmasına paralel olarak özerklik duygusu artar ve birey içsel kontrol özelliklerinin daha fazla farkına varır. Bu nedenle, yaş ilerledikçe, içsel kontrol hissi de artmaktadır (Doise ve Staerklé, 2002).

Kişisel kontrol treytini kavramsallaştırarak literatürde çeşitli kişilik yapıları ve davranışlarla ilişkisini kuran ve kontrol odağını (locus of control) tanımlayan kişi Rotter olmuştur (Carmines, 1980). Rotter (1966), yukarıda sözü edilen birinci gruptaki bireylerin (olayların sonuçlarını kendi davranışlarıyla kontrol edebileceği inancını taşıyan bireyler) içsel kontrol odağına, ikinci gruptaki bireylerin ise (olayların sonuçlarının şans, kader, talih gibi kendisi dışındaki güçler tarafından kontrol edildiği inancını taşıyan bireyler) dışsal kontrol odağına sahip olduklarını ifade eder. Rotter'a göre bireyin yaşamındaki pekiştireçler ve bunların yarattıkları sonuçlar kontrol odağının alacağı yönü belirlemede büyük önem taşır (Akt:Renshon, 1974).

Araştırmalar, içsel kontrol odağına sahip kişilerin kendi düşüncelerinin doğru olduğuna inanarak bu yönde davranmak için her türlü engeli aşma eğilimde olduklarını göstermektedir (Trevino ve Youngblood, 1990). Literatürde sıkça karşılaşılan güçsüzlük (powerlessness) terimi de içsel-dışsal kontrole yakın biçimde tanımlanmaktadır. Güçsüzlük, bireyin kendi davranışının olayların sonuçlarına etki edebilecek güce sahip olmadığı yönündeki inancı ya da beklentisidir. Anılan terimin tanımı, Rotter'ın içsel-dışsal kontrol terimine çok benzemekle birlikte, içsel-dışsal kontrol ölçeği ile asıl olarak bu güçsüzlük duygusu ölçülmeye çalışılmaktadır. İçsel kontrolün, kişinin, davranışı ile durumları ya da sonuçları değiştirebileceği şeklindeki yorumundan ibaret olduğu yukarıda belirtilmişti. Kişinin kendi davranışı hakkındaki bu yorumu ise literatürde zaman zaman kişisel kontrolle birlikte kullanılan öz yeterlik (self efficacy) terimini karşımıza çıkarmaktadır (Gurin, Gurin, Lao ve Beattie, 1969).

Literatür incelendiğinde, kontrol kavramı çerçevesinde ortaya atılmış 100'den fazla terimin bulunduğu görülür (örn:kontrol algısı, kendine yeterlik, kişisel/evrensel çaresizlik). Kontrol odağı kavramı da bunlardan sadece biridir (Dağ, 2002). Ancak bütün bu kavramlardaki ortak nokta, eylemler, kişilik özellikleri ve sonuçlar arasındaki ilişkinin algılanma şeklidir (Dağ, 2002; Lefcourt, 1991).

Rotter'ın kontrol odağı kavramını tanımlamasıyla birlikte kavramın politik tutum ve davranışlar ile ilgisi de araştırılmaya başlanmış, politik kuramlar bireyin içsel ya da

dışsal kontrol hakkındaki inançlarını ve bu inançların onların politik davranışları üzerindeki etkisini önemser hale gelmiştir (Doise ve Staerklé, 2002).

İnançların politik eylemle ilişkisinin kurulduğu araştırmalarda varılan sonuçları iki temel kuram açısından değerlendirmek mümkündür. Bunlardan ilki olan yetkinlik kuramına göre (competence theory) içsel kontrol odağına sahip kişiler politikaya katılım konusunda daha güçlü tutumlar taşırlar. Kişisel kontrol hissinin yüksek olması aynı zamanda, politik yeterliğin yüksek olmasına da yol açmakta ve bu da katılımı arttırıcı bir rol oynamaktadır. Kişisel kontrolü yüksek olan bireyler, politik amaçlarını gerçekleştirmek için başkalarının çabasını beklemektense politik sisteme doğrudan müdahale etmeyi tercih etmektedirler. Bununla birlikte, politik arenada varolmamaları durumunda hükümetin, kendi taleplerini gerçekleştirmesinden sorumlu tutulamayacağını da düşünmektedirler (Carmines, 1980).

Diğer kuram olan ihtiyaç kuramında (need theory) ise yeterlik kuramının tam tersi bir durum söz konusudur. İhtiyaç kuramına göre, düşük kişisel kontrol hissi politik farkındalıkla birleştiğinde birey, ihtiyacı olan tatmini yaşamak üzere kontrolü ele geçirmeye çalışır. Bu da onu, politik olarak aktif olmaya götürür. Buna bağlı olarak politik yaşamdaki kontrolünden memnun olan bireyin, karşıt politik eylemde bulunma düzeyi düşer (Renhsen, 1974). Bazı araştırmalarda, ihtiyaç kuramının öngördüğü gibi dışsal kontrol odağına sahip kişilerin politik katılımlarının daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Silvern ve Nakamura, UCLA öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada, düşük kişisel kontrole sahip olan bireylerin protesto gösterilerine daha fazla katıldıklarını tespit etmişlerdir (Akt.Carmines, 1980). Benzer doğrultuda, Renhsen (1974) düşük kişisel kontrolün geleneksel olan (örn; bir parti için çalışmak) ve geleneksel olmayan (örn; gösteriye katılmak) politik eylemlere katılmakla anlamlı ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Bazı araştırmalarda ise yeterlik kuramının öngördüğü üzere, içsel kontrolün yüksek politik katılıma yol açtığı gösterilmiştir (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001).

Araştırmada ele alınan değişkenlerin tümü için yapılan bir tespiti, kontrol odağı kavramı için de ifade etmek mümkündür. Amerika'da yapılan pek çok araştırma,

“zengin” çocukların “yoksul” çocuklardan, erkeklerin kadınlardan daha fazla içsel kontrole sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır (Doise ve Staerklé, 2002). Bu farklılığı, Rotter’in kuramından yararlanarak yorumlamak gerekirse, bireyin eylemlerindeki kontrol hissini, onun sosyal statüsünden ya da ait olduğu kategorilerden etkilendiğini söylemek mümkündür.

1.3.2. Politik Yeterlik

1.3.2.1. Politik Yeterlik Nedir?

Politik katılımı etkileyen psikolojik faktörler arasında yeterlik duygusunun öneminin vurgulanması gerekmektedir. “Yeterlik duygusu, kişinin kendi eylem ve davranışı ile çevresine ve olayların akışına etkide bulunabileceği inancını taşıyıp taşımadığını ifade eden bir kavramdır”. Bazı bireyler sözkonusu inanca sahipken bazıları da kendilerini olayların akışını etkileyecek yeterlikte görmezler (Kapani, 2002). Bu duyguyu siyasal katılım içinde değerlendirdiğimiz zaman karşımıza, Kapani’nin (2002) “etkinlik duygusu” olarak adlandırdığı politik yeterlik ‘political efficacy’ kavramı çıkar.

Politik yeterlik, politikaya katılımı etkileyen psikolojik değişkenler içinde kuramsal olarak en fazla önem taşıyanıdır (Niemi, Craig ve Mattei, 1991; Verba, Scholozman, Brady, 1995). Anılan kavram, bireyin politik ve sosyal değişimin mümkün olduğuna ve kendisinin de bu değişimde rol oynayabileceğine dair inancını ifade eder. Böylelikle birey, politik katılımının toplumda değişim yaratacağına inanır (Axford ve Rosamond, 1997; Campbell, Gurin ve Miller, 1991).

Politik yeterlik aynı zamanda; bireyin politik sistemin işleyişi üzerindeki kontrol hissini (sense of control) ifade etmektedir. Politik olarak kendisini yeterli gören bireyler verdikleri oyların hükümeti doğrudan etkilediğine inandıkları gibi, sistemin devam edip etmemesinde rol oynayacağına inanırlar (Campbell, Converse, Miller ve Stokes, 1969).

Politik eylemle ilişki içinde olan kişilik treytlерinin başında gelen politik yeterlik, Michigan Survey Araştırma Merkezi'nde politik yeterlik ölçeğinin geliştirilmesiyle ölçülebilir bir kavram haline gelmiştir. Ancak ölçeği geliştiren Campbell ve arkadaşları (1969) tarafından kavramsal gelişimine önem verilmemiştir (Knutson, 1973). Bu duruma o yıllarda anılan konuda yeterli görgül bilginin olmayışının neden olduğu söylenebilir. Son yıllarda ise kişilik kuramı, sosyal psikoloji, çocuk gelişimi ve gelişimsel psikolojide geliştirilen önermelerin politik yeterlik kavramına az da olsa olumlu katkısı olmuştur. Ancak literatürde kavramın kuramsal tabanı hakkında çok az bilgi vardır.

Renshon'a (1974) göre ise politik yeterlik, tek başına politik katılımı arttıran bir güdü olmaktan çok, katılımı olası hale getiren bir tutum olarak görülmelidir.

Politik yeterliğin boyutları konusunda ise farklı görüşler mevcuttur. Politik yeterlik kavramının ilk kez ortaya atıldığı yıllarda, kavramın tek boyut üzerinden değerlendirilmesi gerektiği öne sürülmüştür (Campbell, Gurin ve Miller, 1959; Campbell, Gurin ve Miller, 1991). Bu tek boyut yeterliğin düşük ya da yüksek olmasını göstermektedir. İlerleyen yıllarda yapılan çalışmalarda, politik yeterlik kavramı içsel (internal) ve dışsal (external) yeterlik olmak üzere iki boyuta ayrılmıştır. İçsel yeterlik, kişinin politik süreçleri anlama ve bunlara katılabilmadaki yeteneği ve etkili olabileceğine dair inancını ifade ederken, dışsal yeterlik, kişinin politik sistemin ya da politikacıların onları etkileme çabasında olan bireye karşı sorumlu olduğuna ve yurttaşların taleplerinin hükümeti etkileyebilme gücünde olduğuna dair inancı ifade etmektedir (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001; Rehson, 1974).

1.3.2.2. Politik Yeterliğin Politik Katılımla İlişkisi

Politik yeterlik hissini ortaya çıkaran nedenler nelerdir, sorusuna verilebilecek birkaç yanıt vardır. Bunların başında, politik sorunlara dair geçmiş deneyimlerin yarattığı sonuçlar gelir. Kişinin, seçimlerde (ya da herhangi bir politik eylemde) kaybeden

tarafında olduğunu hissetmesi ya da politik liderlerce alınan kararların kendisi için olumsuz sonuçlar doğurduğunu algılaması politik yeterlik duygusunun azalmasına neden olabilir (Campbell, Converse, Miller ve Stokes, 1969). Bununla birlikte, kontrol hissinin (sense of control) ya da çevresel kontrolün (sense of mastery of environment) yarattığı etki de önemlidir. Bireyin eğitimi, gelir düzeyi gibi sosyolojik yapıların kişisel yeterlik ve özsaygı gibi psikolojik süreçlerle ilişkisi onun politik yeterliğini etkiler (Renshon, 1974). Sosyalleşme ve özsaygı gibi iki kişisel treyten politik yeterlikle yüksek korelasyona sahip olduğu bulunmuştur. Kendisiyle ve diğer insanlarla barışık olan ve politikacılara güvenen bireylerin politik katılımları da yüksektir (Milbrath, 1969).

Abramson, Aldrich ve Rohde'un (1987), 1984 ABD ulusal seçimlerine dönük olarak yaptıkları çalışmada, seçime katılım oranlarının 1970'li yıllara göre düşük olduğunu bulmuşlar ve bu durumu, psikolojik değişkenlere dayanarak açıklamışlardır. Onlara göre, diğer nedenlerin yanısıra, politik sisteme yönelik tutumlar da olumsuz yönde değişmiş, hükümetin vatandaşlara karşı sorumlu olduğu düşüncesi yani dışsal politik yeterlik inancı "erozyona uğramış", bu yüzden de seçime katılım miktarlarında büyük bir düşüş yaşanmıştır.

Araştırmacıların politik katılım ile politik yeterlik konusunda uzlaştıkları temel nokta, iki değişken arasında bir ilişki olduğudur (Campbell, Converse, Miller ve Stokes, 1969; Campbell, Gurin ve Miller, 1959; Kinder, 1998; Renshon, 1974; Niemi, Craig ve Mattei, 1991; Sabucedo ve Cramer, 1991). Ancak bu ilişki, politik katılımın türü bakımından farklılık göstermektedir. Politik yeterlik ile oy verme davranışı arasında pozitif bir ilişki bulan Campbell, Converse, Miller ve Stokes'un (1969) aksine, Sabucedo ve Cramer (1991) oy verme davranışı ile politik yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Elbette bu iki araştırma bulgusu arasındaki fark, araştırmaların yapıldığı yıllar arasında geçen süreye bağlanabilir.

Bununla birlikte, Abramson, Aldrich ve Rohde (1987), Amerikan Ulusal Seçimlerini inceledikleri araştırmalarında, politik yeterliğin politik olaylardan ve devlet politikalarından etkilendiğini belirtmektedirler. Vietnam Savaşı, Watergate Skandalı

gibi, devlet politikalarının toplumca benimsenmediği olaylar yaşandığında ve ekonomik-sosyal problemlerin çözümünde yetersiz kalındığında dışsal yeterlik olarak tanımlanan “devletin vatandaşlarına karşı sorumlu olduğu inancı”nın en düşük seviyelerde ölçüldüğü saptanmıştır. Bununla bağlantılı olarak dışsal yeterlik geleneksel olmayan politik katılım türleriyle yani politik protestoyla en fazla ilişkili olan boyut olarak ortaya çıkmıştır. Refah dönemlerinde ise politik katılım devlete olan güvenle birlikte yükselmiştir. Onlara göre kendisini politikaya eğilimli gören kişilerin, katılım konusundaki güdüleri yüksektir, politik süreçler karşısında ezildiğini düşünen kişiler ise politikadan uzak durmuşlardır.

Özbudun (1975), Frey’in (1962) kırsal anketi ile Almond ve Verba’nın (1963) anketini karşılaştırdığı çalışmasında, Türkiye’de kırsal alanda yaşayan köylülerin “ulusal politik yeterlik” düzeylerinin, “yerel politik yeterlik” düzeyleriyle kıyaslandığında daha düşük olduğunu saptamıştır. Türkiye’de yaşayan köylülerin köy muhtarı ve ihtiyar heyetine yönelik yeterlik tutumlarının oranı (%67) Almond ve Verba’nın 5 batı ülkesini yerele yönelik yeterlik tutumları ile kıyaslandığında oldukça yüksektir (%26). Bu durum, köylülerin seçtikleri köy muhtarı ve ihtiyar heyetini kendilerine yakın görmeleri, onlarla aynı kültür ve sosyo-ekonomik düzeyi paylaşmaları ve genellikle yüzyüze ilişki içinde olmalarıyla açıklanabilir (Özbudun, 1975). Bir başka deyişle, politik yeterlik düzeyini dolayımlayan değişkenlerin varlığından söz etmek mümkündür.

Cinsiyet ve eğitim açısından değerlendirildiğinde, erkeklerin politik yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Erkekler, sıradan vatandaşların hükümet üzerinde etkili olabileceklerine kadınlardan daha fazla inanmaktadırlar. Politik yeterlik düzeyinin en yüksek olduğu grup ise üniversite mezunu orta yaşlı ve yüksek gelire sahip erkekler olarak saptanmıştır (Campbell, Gurin ve Miller, 1959).

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Demokrasinin özünü oluşturan politik katılım daha dikkatle incelendiğinde katılımın 'kim tarafından', 'ne kadar' ve 'ne şekilde' gösterildiği soruları karşımıza çıkmaktadır (Kinder, 1989). Tüm bu sorular, politik bilimlerle sosyal psikolojinin bağlantısının kurulduğu noktaları oluşturmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde, politik katılımın yurtdışında 1920'li yıllardan beri araştırıldığı görülmektedir. Katılımla ilişkisi araştırılan pek çok değişkenin disiplinler arası bir anlayışla sunulduğu bu çalışmaların Türkiye'deki eksikliği, literatür incelendiğinde görülebilmektedir.

Bu çalışmadaki amaç, 'politik bilimler için psikoloji yapmaktan' ziyade, politik katılımı bir hareket noktası olarak değerlendirip politik katılımdaki değişmeye demografik (cinsiyet ve eğitim) ve psikolojik (kontrol odağı ve politik yeterlik) değişkenlerin katkısını belirlemek, ayrıca bu değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemektir. Elde edilen bulguların hem politik bilimler hem de sosyal psikoloji alanları açısından yararlı bilgiler sağlayabileceği umulmaktadır. Greenstein'in (1969) sosyal özellikler ve psikolojik özellikler üzerine yaptığı tespit bu araştırmanın değişkenlerinin seçilmesinde etkili olmuştur. Greenstein'a göre, psikolojik özelliklerin dışında kalan özellikler, psikolojik özellikleri doğurabilir ve zaman zaman onlardan daha önemli hale gelebilir. Bu nedenle, sosyal davranışı araştırmak üzere yola çıkan bir araştırmacının bu iki özellik grubunu birbirinin tamamlayıcısı olarak ele alması gerekir.

Hareket noktası olarak kabul edilen politik katılımı ilgili literatür incelendiğinde, kontrol odağının ve politik yeterliliğin yanı sıra eğitim ve cinsiyet değişkenlerinin de katılımı ile ilişkisine dair bulgulara sıkça rastlanmaktadır. Ancak bu değişkenlerin birlikte ele alındığı ve politik katılımın tartışıldığı araştırmalar oldukça sınırlıdır (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001). Aşağıda, anılan çerçevedeki araştırmanın temel soruları sıralanmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SORULARI

1-Politik katılım düzeyi eğitim ve cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

2-Politik katılım, kontrol odağının alt boyutlarından ve politik yeterlikten yordanmakta mıdır?

3-Kontrol odağının alt boyutlarından alınan puanlar;

a)Cinsiyete göre değişmekte midir?

b)Eğitime göre değişmekte midir?

c)Cinsiyet ve eğitime göre değişmekte midir?

4-Politik yeterliğin içsel ya da dışsal oluşu;

a)Cinsiyete göre değişmekte midir?

b)Eğitime göre değişmekte midir?

c)Cinsiyet ve eğitime göre değişmekte midir?

5-Politik yeterlik, kontrol odağının alt boyutlarından yordanmakta mıdır?

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Araştırma, iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada politik yeterlik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış, ikinci aşamada ise politik katılım düzeyi cinsiyet, eğitim, psikolojik kontrol odağı ve politik yeterlik bağlamında incelenmiş, ayrıca; kontrol odağı ve politik yeterlik arasındaki ilişki ele alınmıştır.

İki aşamalı araştırmanın ilk aşamasında, araştırmacı tarafından, politik katılımı ölçmek üzere bir anket formu geliştirilmiş ayrıca, Campell, Gurin ve Miller tarafından (1991) geliştirilen ve Niemi, Craig, Mattei (1991) tarafından yeni maddeler ilave edilen Politik Yeterlik Ölçeği Türkçe'ye çevrilerek faktör analizleri ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. İkinci aşamada ise Politik Yeterlik Ölçeği ile birlikte Dağ (2002) tarafından geliştirilen Kontrol Odağı Ölçeği aracılığıyla veri toplanmıştır.

2.1. DENEKLER

Araştırmanın ön aşamasında öncelikle, Politik Yeterlik Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmak amacıyla Ankara'da yaşayan ilköğretim, lise ve üniversite mezunu kadın ve erkekler evreninden bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu örneklem grubunda 151 kadın ve 163 erkek olmak üzere toplam 314 katılımcı bulunmaktadır. Geçerlik-güvenirlik çalışmasına katılan katılımcıların yaşları 23-53 arasındadır (Ort=36.13, SS=8.77). Ön çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyetleri ve eğitim durumları Tablo 2.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Ön Aşmaya Katılan Katılımcıların Cinsiyetleri ve Eğitim Durumları

Cinsiyet	Eğitim			Toplam
	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Kadın Toplam n	45	56	50	151
Toplam %	%14.3	%17.8	%15.9	%48.1
Erkek Toplam n	47	62	54	163
Toplam %	%15	%19.7	%17.2	%51.9
Toplam n	92	118	104	314
Toplam %	%29.3	%37.6	%33.1	%100

İkinci aşama ise Ankara'da yaşayan ilköğretim, lise ve üniversite mezunu kadın ve erkeklerden oluşan 242 kişilik bir örneklem üzerinden yürütülmüştür. Bu örneklemin 130'unu erkekler, 112'sini kadınlar oluşturmaktadır. İkinci aşamaya katılan katılımcıların yaşları 23-53 arasındadır (Ort=35.90, SS=9.22). İkinci aşamaya katılan katılımcıların eğitim durumları ve cinsiyetleri tablo 2.2.'de gösterilmiştir. İkinci aşamada kullanılan 242 verinin 146'sı ön aşamada politik yeterlik analizleri için toplanan verilerden oluşmaktadır. İkinci aşamaya katılan katılımcıların cinsiyetleri ve eğitim durumları Tablo 2.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. İkinci Aşamaya Katılan Katılımcıların Cinsiyetleri ve Eğitim Durumları

Cinsiyet	Eğitim			Toplam
	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Kadın Toplam n	44	42	40	126
Toplam %	%18.2	%17.4	%16.5	%52.1
Erkek Toplam n	37	36	43	116
Toplam %	%15.3	%14.9	%17.8	%47.9
Toplam n	81	78	83	242
Toplam %	%33.5	%32.2	%34.3	%100

İlkokul mezunu kadın ve erkekler grubu, kayıt sınırları çok geniş olan ve farklı eğitim ve gelir düzeyine sahip olan Seyranbağları Lisesi öğrencilerinin velilerinden oluşturulmuştur. Bu gruba ayrıca, Tuzluca'yır ve Tepecik'te ikamet eden ilkokul mezunları da dahil edilmiştir. bu kişilere, burada bulunan toplum merkezleri ve çeşitli kültür merkezleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Lise ve üniversite mezunu grup ise yine Seyranbağları Lisesi öğrencilerinin velilerinden ve çeşitli iş kollarına mensup çalışanlardan oluşturulmuştur. Devlet hastanelerinde, kamu kurum ve kuruluşlarında, Mili Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında, özel şirketlerde, fabrikalarda çeşitli kademelerde, ayrıca, serbest olarak çalışan lise ve üniversite mezunu kadın ve erkeklerden gönüllü olanlar çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda katılımcının cinsiyeti, eğitim düzeyi, yaşı, mesleği ve gelir düzeyine ilişkin soruları içeren bir demografik bilgi formu kullanılmıştır.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada kullanılan ölçekler, araştırmacı tarafından geliştirilen politik katılım ölçeği, yine araştırmacı tarafından geçerlik-güvenirlik analizleri yapılan politik yeterlik ölçeği ve kontrol odağı ölçeğidir. Aşağıda, anılan ölçeklerle ilgili bilgi verilmiştir.

2.2.1. Politik Katılım Ölçeği

Araştırmanın ilk aşamasında, politik katılım puanlarını ölçmek üzere geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Uzun yıllardır araştırma merkezlerinde ve seçmen araştırmalarında politik katılımı ilgili çalışan batı literatüründe bu konuda zengin bir kaynak olduğu görülmüştür. Literatürde yer alan farklı anlayışlardan, yukarıda bahsedilen “politik eylem yaklaşımı” ve bu yaklaşımı tamamladığı düşünülen “politik ilgi” yaklaşımı temel alınarak, araştırmacı tarafından politik katılımı ölçmek amacıyla 18 maddelik bir politik katılım ölçeği hazırlanmıştır. Bu ölçekte, daha önce araştırmacılar tarafından belirlenmiş politik katılım şekilleri (*oy kullanmak, insanları siyasi bir adaya oy vermek için ikna etmeye çalışmak, yönetimlere aday olmak, politik konularda yazılmış kitap, dergi okumak vs.*) yer almaktadır. Ölçek Evet-1, Hayır-0 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 18’dir. En yüksek ve en düşük puanın toplamının ortalamasının üzerinde ($x \geq 9$) puan alan denekler, politik katılımı yüksek grup olarak; ortalamasının altında ($x < 9$) puan alan deneklerse politik katılımı düşük grup olarak değerlendirilmiştir.

2.2.2.1. Politik Yeterlik Ölçeği

Campbell, Gurin ve Miller’in (1991) politik yeterliği tek boyut üzerinden ele aldıkları, yukarıda belirtilmişti. Araştırmacılar politik yeterliği ölçmek üzere Guttman ölçek analizine dayanarak dört maddelik bir ölçek geliştirmişlerdir Bu ölçeğin güvenilirlik katsayısı .94 olarak rapor edilmiştir. Diğer yandan, ilerleyen yıllarda yapılan çalışmalar, politik yeterliğin tek boyuttan değil, iki boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur. Kişinin, davranışlarının sonuçlarının politik sisteme

etki edebileceğine dair inancı, onun içsel yeterliğini; hükümetin ya da devletin, kendisi gibi vatandaşlara karşı sorumlu olduğuna ve yurttaşların taleplerinin hükümeti etkileyebilme gücünde olduğuna dair inancı ise dışsal yeterliğini yansıtmaktadır (Cohen, Vigoda ve Samorly, 2001; Renshon, 1974). Amerika’da 1987 yılında yapılan Ulusal Seçim Pilot Çalışmasında Niemi, Craig ve Mattei (1991) tarafından 35 eski ve yeni madde test edilmiş ve analizler sonucu bunlardan 4 maddenin içsel yeterliği ölçme gücü olduğu tespit edilmiştir. Bu 4 madde ve orijinal politik yeterlik ölçeğinden alınan 3 eski madde araştırmacılar tarafından 1987-88 yıllarında seçim öncesi yapılan Ulusal Seçim Çalışmasında kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan ve 7 maddeyi kapsayan ölçek, “tamamen katılıyorum”dan (5) “hiç katılmıyorum”a (1) doğru derecelenen 5 basamaklı Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 35, en düşük toplam puan 7’dir Puanlardaki yükselme, yüksek yeterliliğe işaret etmektedir. İçsel yeterliliği ölçen 1, 2, 3, 4. maddeler düz puanlanırken, dışsal yeterliliği ölçen 5, 6 ve 7. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısını gösteren Cronbach Alfa .80’dir.

İki boyut üzerinden yapılan tanımlama, politik yeterlik ölçeğinin oluşturulmasında etkili olmuştur. Anılan araştırmada, Campbell, Gurin ve Miller’in (1991) beş eski maddesi ve Niemi, Craig ve Mattei’nin (1991) dört yeni maddesi birlikte kullanılmış ve beş basamaklı Likert tipi yeni bir ölçek oluşturulmuştur. Daha önce kullanılan ölçek maddeleri araştırmacı tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve 10 kişilik bir yargıcı grubuna verilerek çevirisi kontrol edilmiştir. Yapılan analizler sonucu hiçbir faktörde yer almayan bir madde ölçekten çıkartılmıştır. İçsel yeterliği ölçtüğü düşünülen 1., 2., 3. ve 4. maddeler düz puanlanırken, dışsal yeterliliği ölçtüğü düşünülen 5., 6., 7. ve 8. maddeler ters yönde puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 40, en düşük toplam puan 8’dir. Puanlardaki yükselme, yüksek yeterliğe işaret etmektedir.

2.2.2.2. Politik Yeterlik Ölçeğinin Faktör Yapısı

Politik yeterlik ölçeğinin faktör yapısını ve iç tutarlık katsayılarını belirlemek üzere, 330 katılımcıdan veri toplanmıştır. Elde edilen verilere analiz uygulamadan önce normallik, doğrusallık ve benzer varyanslık özelliklerini karşılama durumları test

edilmiştir. Madde sayısı, örneklem büyüklüğü ve güvenilirlik katsayıları göz önünde tutularak politik yeterlik analizlerinde 314 katılımcıdan elde edilen verinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Politik yeterlik ölçeğinin yapı geçerliğini anlayabilmek için verilere Temel Bileşenler Faktör Analizi (Principal Components Analysis) uygulanmıştır. Temel Bileşenler Analizinde gerçek faktör sayısını belirlemede özdeğer eğim grafiği (scree plot) esas alınmış ve ikili bir faktör yapısı elde edilmiştir. Bu boyutlar, literatüre uyumlu olarak içsel yeterlik ve dışsal yeterlik olarak adlandırılmıştır. Ortaya çıkan iki faktör toplam varyansın %60.6'sını açıklamaktadır.

Birinci ve ikinci faktörün altında 4'er madde yer almıştır. Bir madde ise (.32) kesme noktasının altında faktör yükü aldığı için analizlerde kullanılmamıştır. Literatüre uyumlu olarak birinci faktöre "içsel yeterlik"; ikinci faktöre "dışsal yeterlik" adı verilmiştir. İçsel yeterlik boyutunda "*kendimi politikaya atılabilecek kadar donanımlı görüyorum*", "*devlet ve politika hakkında pek çok insandan daha bilgili olduğumu düşünüyorum*", "*ülkemizde varolan önemli politik sorunları oldukça iyi bildiğimi sanıyorum*", "*devlet yönetiminde olan insanların çoğu kadar başarılı olabileceğimi sanıyorum*" maddeleri, dışsal yeterlik boyutunda ise "*bazen devlet işleri ve politika benim gibi insanların anlayamayacağı kadar karmaşık görünüyor*", "*benim gibi insanların devlet uygulamaları hakkında pek bir fikri yoktur*", "*oy vermek, benim gibi insanların devletin nasıl yönetileceği konusunda söz sahibi olmasının tek yoludur*", "*devleti yönetenlerin benim gibi insanların ne düşündüğünü dikkate aldığını sanmıyorum*" maddeleri yer almıştır. Politik yeterlik ölçeğine uygulanan temel bileşenler analizine ilişkin sonuçlar tablo 2.3.'te gösterilmiştir.

Tablo2.3. Politik Yeterlik Ölçeğine Uygulanan Temel Bileşenler Analizine İlişkin Sonuçlar

Maddeler	Faktörler			
	Faktör 1	Faktör 2	Ort.	SS
Kendimi politikaya atılabilecek kadar donanımlı görüyorum.	.831	-	2,60	1,27
Devlet ve politika hakkında pek çok insandan daha bilgili olduğumu düşünüyorum	.831		3,07	1,37
Ülkemizde varolan önemli politik sorunları oldukça iyi bildiğimi sanıyorum.	.829	-	3,26	1,30
Devlet yönetiminde olan insanların çoğu kadar başarılı olabileceğimi sanıyorum.	.815	-	3,08	1,37
Oy vermek, benim gibi insanların devletin nasıl yönetileceği konusunda söz sahibi olmasının tek yoludur.	-	.571	2,17	1,30
Bazen devlet işleri ve politika benim gibi insanların anlayamayacağı kadar karmaşık görünüyor.	-	.780	2,95	1,39
Benim gibi insanların devlet uygulamaları hakkında pek bir fikri yoktur.	-	.698	3,31	1,31
Devleti yönetenlerin benim gibi insanların ne düşündüğünü dikkate aldığını sanmıyorum.	-	.641	2,08	1,25
Seçmenlerin verdikleri oylar bu ülkenin nasıl yönetileceğini belirleyen temel unsurdur	-	-	-	-

Campbell, Gurin ve Miller (1991) yaptıkları çalışmada “seçmenlerin verdikleri oylar bu ülkenin nasıl yönetileceğini belirleyen temel unsurdur” maddesinin ölçek analizlerinde geçerli sonuç vermediğini ve ölçekten çıkarıldığını belirtmişler ve bu durumu, maddenin “anlaşılmaz” oluşuna bağlamış ve ölçekten çıkartmışlardır. Anılan araştırmada da benzer bir sonuca varılmıştır. 8.madde (.32)’nin altında faktör yükü almış ve ölçekten çıkartılmıştır. Ölçeğin uygulanışı sırasında katılımcılar tarafından hakkında en fazla soru sorulan madde olduğu gibi, en fazla boş bırakılan madde de bu madde olmuştur. Dışsal yeterliği ölçmek üzere yazılan bu maddenin, ikili bir anlamı

ve yapısı olduğu düşünülmektedir. Dışsal yeterliği yüksek olan, bir başka deyişle, hükümetin kendisine karşı sorumlu olduğuna ve yurttaşların taleplerinin hükümeti etkileyebilme gücünde olduğuna inancı kuvvetli olan kişiler, kullandıkları oyların, sistemin devamı için gerekli ve yeterli olduğunu düşünebilirler. Öte yandan, ülkemizde olduğu gibi politik sistemin pek çok faktörden etkilendiği ve “devletin halk için değil, halkın devlet için var olduğu” inancının baskın olduğu sistemlerde, geçmiş deneyimler ve öğrenmeler sayesinde, oy verme dışında pek çok faktörün ülke yönetiminde etkili olduğunu düşünülebilir. Bu durum ise, kişinin politik yeterlik düzeyinin düşük olduğu şeklinde değil, Abramson, Aldrich ve Rohde (1987)’un ifade ettikleri gibi, dışsal politik yeterliğin politik olaylardan ve devlet politikalarından etkilendiği şeklinde yorumlanmalıdır. Sonuç olarak, sözü edilen maddenin ölçekte yer almaması uygundur.

İçsel yeterlik ile dışsal yeterlik arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı korelasyon tekniği ile test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre içsel yeterlik ve dışsal yeterlik arasındaki korelasyonun ($r=.28$; $p<.01$) anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, Politik Yeterlik Ölçeği toplam puanı ile bu ölçeğin alt boyutları olarak tanımlanan içsel yeterlik ($r=.84$; $p<.01$) ve dışsal yeterlik ($r=.75$; $p<.01$) arasındaki korelasyonların da anlamlı olduğu görülmüştür. İçsel politik yeterliliğin ve dışsal politik yeterliliğin Cronbach alfa güvenirlik katsayıları ise sırası ile .86 ve .62 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümünün güvenirlik katsayısı ise .76’dır. Analiz sonuçları Tablo 2.4.te gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Politik Yeterlik Ölçeğine Dair Betimleyici İstatistikler

	M	sd	İçsel Pol. Yet.	Dışsal Pol.Yet.	Pol.Yet. Topl.
İçsel Pol.Yet.	3.00	1.11	(.86)		
Dışsal Pol.Yet.	2.63	0.90	.28**	(.62)	
Pol.Yet.Topl.	22.55	6.47	.84**	.75**	(.76)

** $p<0.01$

Not: Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları parantez içinde gösterilmiştir.

2.2.3.1. Kontrol Odağı Ölçeği

Araştırmada Dağ (2002) tarafından geliştirilerek geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) kullanılmıştır. 47 maddelik ölçek, “hiç uygun değil”den (1) “tamamen uygun”(5) a doğru cevaplanan 5 basamaklı Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 225, en düşük toplam puan 47’dir. Puanlardaki yükselme, dış kontrol odağı inancını yansıtmaktadır. Ölçeğin maddelerinin 42’si düz puanlanırken, 38’i ters yönde puanlanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısını gösteren Cronbach Alfa .92’dir.

2.2.3.2. Kontrol Odağı Ölçeğinin Faktör Yapısı

Anılan araştırmada, kontrol odağı ölçeğinin madde-toplam puan korelasyonları ele alındığında, şansa inanma alt boyutunda yer alan 9., 15., 16., 26. ve 30. maddeler (.30)’un altında korelasyon göstermeleri nedeniyle analizlere dahil edilmemiştir. Bu maddeler incelendiğinde, tümünün şansa inanma alt boyutunda oldukları görülmüştür. Maddelerin toplam puanla korelasyonlarının düşük olması, örneklem grubunun eğitim düzeyine bağlanabileceği gibi bu açıklamayı tamamlayacak şekilde, grubun şansa inanma konusunda asıl düşüncelerini ifade etmekten kaçınmalarına da bağlanabilir. Dağ’ın (2002) geçerlik-güvenirlik analizlerini yaptığı grubun tümünün üniversite öğrencilerinden oluşmasına karşılık, anılan araştırmanın yürütüldüğü örneklem grubu ilköğretim mezunlarını da kapsamaktadır. Eğitim düzeyleri arasındaki bu farklılık, soruların anlaşılmasında bir farklılık yaratmış olabilir.

Dağ (2002) tarafından geliştirilen ve üniversite öğrencilerinden toplanan verilere dayanılarak güvenilirlik-geçerlik çalışmaları yapılan Kontrol Odağı Ölçeği beş faktörden oluşmaktadır. Çeşitli SED’lerden gelen üniversite öğrencileri yetişkin grup olarak değerlendirileceği için, bu araştırmada Dağ’ın ölçeğinin kurultu geçerliğine bakılmamıştır. Beş faktör içerisinde, iç kontrol inancı boyutunu temsil eden maddeler, davranış alanından bağımsız olarak ilk faktörde (“kişisel kontrol”) toplanmıştır. Dört farklı davranış alanında dış kontrol inancı boyutunu temsil eden maddeler ise dört faktör altında (“şansa inanma”, “çabalamanın anlamsızlığı”, “kadercilik” ve “adil olmayan dünya inancı”) toplanmıştır (Dağ, 2002). Bu faktörler alt ölçek gibi işlem

gördüklerinde sahip oldukları Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları sırası ile .87, .79, .76, .74 ve .61'dir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı $r=.88$; $p<.0001$ iken altölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise sırası ile .83, .81, .61, .89 ve .74'tür. Kontrol odağı ölçeğinin toplam ve faktör puanları arasındaki Pearson Korelasyon değerleri tablo 2.5'te verilmiştir.

Tablo 2.5. Kontrol Odağı Ölçeği Toplam ve Faktör Puanları Arasındaki Pearson Korelasyonları (Dağ, 2002)

	Kişisel Kontrol	Şansa İnanma	Çabalamanın Anlamsızlığı	Kadercilik	Adil Olm.Dün.İnancı	Top.Puan
Kişisel Kontrol	-					
Şansa İnanma	.45***	-				
Çabalamanın Anlamsızlığı	.24+	.58**	-			
Kadercilik	.25*	.48**	.42***	-		
Adil Olm.Dün.İnancı	.25*	.46**	.53***	.26*	-	
Top.Puan	.81***	.81***	.55***	.57***	.67***	-

*** $p<.000$; ** $p<.001$; * $p<.01$; + $p<.05$

Kontrol odağı ölçeğinin madde-toplam puan korelasyonları araştırmacı tarafından da bu araştırmaya katılan örneklem grubunda incelenmiş, .30'un altında korelasyon gösteren ve tamamı 2. faktörde yer alan 9., 15., 16., 26. ve 30. maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Söz konusu maddelerin ölçekten atılmasıyla 2.faktöre ait Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .66'dan .76'ya yükselmiştir. Ölçeğin tamamından elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı olan .89 ise değişmemiştir. Ölçeğin Pearson korelasyon tekniğiyle hesaplanan faktör-toplam puan korelasyonlarına bakıldığında ise tüm faktörlerin toplam puanla olan korelasyonlarının ($r_1=.52$, $p<.01$; $r_2=.75$, $p<.01$; $r_3=.82$, $p<.01$; $r_4=.52$, $p<.01$; $r_5=.52$, $p<.01$) anlamlı olduğu görülmüştür. Bu araştırmada uygulanan Kontrol Odağı Ölçeğine ait betimleyici istatistikler Tablo 2.6'da verilmiştir.

Tablo 2.6. Araştırmacı Tarafından Uygulanan Kontrol Odağı Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler

	X	SS	Kişisel Kontrol	şansa İnanma	Çabalamanın Anlamsızlığı	Kadercilik	Adil Olm.Dün İnancı	Top. Puan
Kişisel Kontrol	2.38	.6	(.89)					
şansa İnanma	2.80	.94	-.03	(.76)				
Çabalamanın Anlamsızlığı	2.82	.89	.03	.78**	(.86)			
Kadercilik	3.11	1.03	.04	.44**	.45**	(.66)		
Adil Olm. Dün.İnancı	2.82	.96	-.01	.76**	.79**	.37**	(.71)	
Top.Puan	2.65	.55	.52**	.75**	.82**	.52**	.75**	(.89)

**p<.01

Not: Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları parantez içinde gösterilmiştir

2.3. İşLEM

Araştırmanın ön aşamasında, demografik bilgi formu, politik katılım ölçeği, politik yeterlik ölçeği ve kontrol odağı ölçeği katılımcılara araştırmacı tarafından tek tek ya da grup halinde verilmiştir.

İkinci aşamada ise ilk aşamada elde edilen bulgular ışığında geliştirilerek düzenlenen politik yeterlik ölçeği kullanılmış ve katılımcılara yine tek tek ya da grup halinde ölçekler uygulanmıştır. Araştırmanın amacı katılımcılara, “politik tutumlarla bazı psikolojik süreçler arasındaki ilişkinin ölçülmesi” olarak açıklanmış, cevaplarının tamamen gizli tutulacağı vurgulanmıştır. Böylelikle, politik tutumlarını açıklamada yaşanabilecek yanlılık önlenmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu araştırma; politik katılım düzeyinin, kontrol odağının alt boyutlarının ve politik yeterlik alt boyutlarının cinsiyete ve eğitime göre değişip değişmediğini, politik yeterliğin alt boyutlarının kontrol odağının alt boyutlarından yordanıp yordanmadığını ve yine politik katılımın kontrol odağının alt boyutlarından ve politik yeterlikten yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Bu bölümde sırasıyla politik katılım düzeyinin cinsiyet ve eğitim değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğine, kontrol odağı ve politik yeterlik değişkenlerinin alt boyutlarının, cinsiyet ve eğitim değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilecektir. Sonra, kontrol odağının politik yeterlik düzeyini yordama gücüne ve en son olarak da psikolojik değişkenlerin politik katılımı yordama gücüne ilişkin bulgulara yer verilecektir.

Öncelikle araştırmada yer alan değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini test etmek amacıyla tüm değişkenler için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Tüm değişkenlere ait betimleyici istatistikler Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmanın Değişkenlerine Ait Betimleyici İstatistikler

Değişken	X	SS	Eğitim	Cinsiyet	Pol. Katılım	Pol. Yeterlik	Kont. Odağı
Cinsiyet	1.48	.50	-	-	-	-	-
Eğitim	2.01	2.01	-	-	-	-	-
Pol. Katılım	23.76	2.93	.15**	.18**	-	-	-
Pol. Yeterlik	24.95	7.12	.36**	.13**	.34**	-	-
Kont. Odağı	2.65	.54	-.17**	.75**	-.86**	-.32**	-

**p<.01

Tablo 3.1.de görüldüğü gibi, araştırmanın demografik değişkenlerinden cinsiyetin politik katılımı ile ($r=.18$, $p<.01$), politik yeterlikle ($r=.13$, $p<.01$) ve kontrol odağıyla ($r=.75$, $p<.01$) ilişkisi anlamlıdır. Diğer demografik değişken olan eğitim de politik katılımı ile ($r=.15$, $p<.01$), politik yeterlikle ($r=.36$, $p<.01$) ve kontrol odağıyla ($r=-.17$, $p<.01$) anlamlı ilişki içindedir.

Öte yandan, politik katılım ile politik yeterlik arasındaki ilişki ($r=.34$, $p<.01$) ve politik katılım ile kontrol odağı arasındaki ilişki ($r=-.86$, $p<.01$) anlamlıdır.

Politik yeterlik ve kontrol odağı arasında da ($r=-.32$, $p<.01$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Korelasyon katsayılarından hareketle, araştırmada ele alınan değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisini belirgin hale getirmek ve birbirlerini yordayıcı güçlerini açığa çıkarmak üzere bir dizi analiz gerçekleştirilmiştir.

3.1. POLİTİK KATILIMA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, politik katılım düzeyinin cinsiyet (kadın ve erkek) ve eğitime (ilköğretim, lise, üniversite) göre fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular açıklanmıştır. Politik katılım puanları, toplam puanların madde sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Ortalamalar arasındaki farklılıklara dair analizler, faktörlü desene uygun varyans analizi tekniği ile yapılmıştır.

Politik katılım düzeyi analizinden elde edilen ortalama, standart sapma değerleri ile toplam katılımcı sayıları Tablo 3.2.'de, 2x3 faktörlü desene uygun varyans analizi sonuçları ise Tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Politik Katılım Düzeyinden Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları

CİNSİYET	EĞİTİM	X	SS	N
Kadın	İlköğretim	.27	.45	44
	Lise	.33	.48	42
	Üniversite	.35	.48	40
	Toplam	.32	.47	126
Erkek	İlköğretim	.54	.50	37
	Lise	.36	.49	36
	Üniversite	.65	.48	43
	Toplam	.52	.50	116
Genel	İlköğretim	.39	.49	81
	Lise	.35	.48	78
	Üniversite	.51	.50	83
	Toplam	.42	.49	242

Tablo 3.3. Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Politik Katılım Düzeyi Puanlarına Uygulanan 2x3 Faktörlü Desene Uygun Varyans Analizi Tablosu

Kaynak	Toplam Kareler	Sd	Ortalama Kare	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	2.38	1	2.38	10.32	.001	.042
Eğitim	.963	2	.48	2.09	.126	.017
Cinsiyet x Eğitim	.879	2	.44	1.91	.151	.016
Hata	54.42	236	.23			
Toplam	101.00	242				

Tablo 3.3'ten görüldüğü gibi, politik katılım düzeyi üzerinde cinsiyetin temel etkisi anlamlıdır ($F(2,236)=2.09, p<.05$). Buna karşın, eğitimin temel etkisi ve eğitim ve cinsiyetin ortak etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Cinsiyet temel etkisine dair ortalamalar incelendiğinde erkek katılımcıların ($Ort=.52$) kadın katılımcılara ($Ort=.32$) oranla daha fazla politik katılım düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

3.2. POLİTİK KATILIM DÜZEYİNİN PSİKOLOJİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERDEN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Demografik değişkenlerin (cinsiyet ve eğitim), kontrol odağının alt boyutlarının (kişisel kontrol, şansa inanma, kadercilik, adil olmayan dünya inancı, çabalamanın anlamsızlığı) ve politik yeterliğin alt boyutlarının (içsel ve dışsal) politik katılım düzeyini yordama gücünü incelemek amacıyla Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır. Analizin ilk aşamasında demografik değişkenler analize dahil edilirken ikinci aşamada, katılımcıların kontrol odağı ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar analize sokulmuş ve son aşamada da politik yeterliğin alt boyutları analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3.4. ve Tablo 3.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.4. Politik Katılım Düzeyini Yordamada Cinsiyetin, Eğitimin; Kontrol Odağının Alt Boyutlarının ve İçsel ile Dışsal Politik Yeterliğin Katkıları İle İlgili Hiyerarşik Regrasyon Analizine İlişkin Bulgular

	R	R ²	R ² Δ	F Değişim
1. Blok	.232	.054	.054	6.810*
2. Blok	.307	.094	.040	2.074
3. Blok	.427	.182	.088	12.479*

*p<.001

Tablo 3.5. Regrasyonda Yer Alan Değişkenlerin β Değerleri

Model	Değişken	β	t	p
1	Cinsiyet	.176	2.793	.006
	Eğitim	.143	2.268	.024
2	Cinsiyet	.162	2.543	.012
	Eğitim	.125	1.958	.051
	Kişisel Kontrol	-.195	-3.097	.002
	Şansa İnanma	-.067	-.613	.540
	Cabalamanın			
	Anlamsızlığı	.084	.721	.472
	Kadercilik	-.026	-.357	.722
Adil Olm.Dün.İnancı	.026	.237	.813	
3	Cinsiyet	.121	1.959	.051
	Eğitim	.023	.348	.728
	Kişisel Kontrol	-.150	-2.468	.014
	Şansa İnanma	-.072	-.686	.494
	Cabalamanın			
	Anlamsızlığı	.116	1.038	.300
	Kadercilik	.033	.482	.630
	Adil Olm.Dün.İnancı	-.009	-.083	.934
	İçsel Pol.Yeterlik	.282	4.354	.000
	Dışsal Pol.Yeterlik	.128	2.006	.046

Bütün değişkenler analize dahil edildiğinde politik katılım düzeyi, yordayıcı değişkenler tarafından %18.2 oranında yordanmaktadır ($F(9,232)=5.74$). Hiyerarşik regresyonun ilk aşamasında denkleme girilen cinsiyet ve eğitim değişkenlerinin blok olarak yaptıkları katkı (F değ (2,239)=6.81, $p<.001$) ile üçüncü aşamada girilen politik yeterliğin alt boyutlarının blok olarak yaptıkları katkı ($R^2=.18$, $R^2\Delta =.09$, $F(2,232)=12.48$, $p<.001$) anlamlıdır. Analize ikinci aşamada dahil edilen kontrol odağının alt boyutları ise anlamlı katkıda bulunmamıştır.

Analizlere ilk aşamada dahil edilen değişkenlerden cinsiyet ve eğitimin β değerlerini incelediğimizde cinsiyet ($\beta=.18$, $t=2.79$, $p<.05$) ve eğitim ($\beta=.143$, $t=2.27$, $p<.05$) değişkenlerinin anlamlı katkıda bulunduğu görülmektedir. Yani eğitim düzeyi yükseldikçe politik katılım düzeyi de yükselmektedir. Ayrıca cinsiyete dair ortalamalar göz önüne alındığında erkeklerin daha çok politik katılım gösterdikleri söylenebilir. Üçüncü aşamada analize dahil edilen içsel ve dışsal politik yeterlik değişkenlerinin β değerleri incelendiğinde ise içsel politik yeterlik ($\beta=.28$, $t=4.41$, $p<.001$) ile dışsal politik yeterliğin ($\beta=.13$, $t=2.01$, $p<.05$) anlamlı katkıda bulunduğu görülmektedir. Hem içsel politik yeterlik hem de dışsal politik yeterlik arttığında politik katılım düzeyi de artmaktadır.

3.4. KONTROL ODAĞINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, kontrol odağının alt boyutlarının cinsiyet (kadın ve erkek) ve eğitime (ilköğretim, lise, üniversite) göre fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kontrol odağı ölçeğinin toplam puanı ile söz konusu değişkenlerin ortalamaları arasındaki fark incelenmiş ancak anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bunun üzerine, toplam puanla değişkenler arasındaki korelasyonun, ölçeğin alt boyutlarından kaynaklanabileceği düşünülerek alt boyutların analize tabi tutulmalarına karar verilmiştir. Bundan sonraki analizler alt boyutlar kullanılarak yapılmıştır. Kontrol odağı ölçeğinin her bir alt boyutu bir ölçek gibi düşünülmüş ve içsel kontrol inancını temsil eden kişisel kontrol boyutuyla, dört farklı davranış alanında dışsal kontrol inancını temsil eden boyutlar üzerinden faktörlü desene uygun çokdeğişkenli (multivariate) varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen ortalama,

standart sapma değerleri ile toplam katılımcı sayıları Tablo 3.6'da, 2x3 faktörlü desene uygun varyans analizi sonuçları ise Tablo 3.7'de verilmiştir.

Tablo 3.6. Kontrol Odağı Alt Boyutlarından Alman Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları

	CİNSİYET	EĞİTİM	X	SS	N
Kişisel Kontrol (Ki.Kont.)	Kadın	İlköğretim	2.55	.74	44
		Lise	2.36	.55	42
		Üniversite	2.30	.66	40
		Toplam	2.41	.66	126
	Erkek	İlköğretim	2.36	.68	37
		Lise	2.41	.68	36
		Üniversite	2.28	.62	43
		Toplam	2.35	.65	116
	Genel	İlköğretim	2.46	.72	81
		Lise	2.39	.61	78
		Üniversite	2.30	.63	83
		Toplam	2.38	.66	242
Şansa İnanma (Şans)	Kadın	İlköğretim	2.78	.82	44
		Lise	2.86	.86	42
		Üniversite	2.57	.94	40
		Toplam	2.74	.88	126
	Erkek	İlköğretim	2.94	.90	37
		Lise	2.90	1.07	36
		Üniversite	2.79	1.05	43
		Toplam	2.87	1.00	116
	Genel	İlköğretim	2.86	.86	81
		Lise	2.88	.96	78
		Üniversite	2.69	1.00	83
		Toplam	2.80	.94	242

Çabalamanın Anlamsızlığı (Çaba)	Kadın	İlköğretim	2.87	.79	44
		Lise	2.76	.87	42
		Üniversite	2.57	.88	40
		Toplam	2.74	.85	126
	Erkek	İlköğretim	2.98	.70	37
		Lise	3.00	.98	36
		Üniversite	2.76	1.05	43
		Toplam	2.90	.93	116
	Genel	İlköğretim	2.92	.75	81
		Lise	2.81	.92	78
		Üniversite	2.67	.97	83
		Toplam	2.82	.89	242
Kadercilik (Kader)	Kadın	İlköğretim	3.32	.95	44
		Lise	3.16	.86	42
		Üniversite	2.68	.99	40
		Toplam	3.06	.96	126
	Erkek	İlköğretim	3.25	1.08	37
		Lise	3.38	1.07	36
		Üniversite	2.93	1.09	43
		Toplam	3.17	1.09	116
	Genel	İlköğretim	3.29	1.01	81
		Lise	3.26	.96	78
		Üniversite	2.81	1.04	83
		Toplam	3.11	1.02	242
Adil Olmayan Dünya İnancı (Ad.Olm. Dny.İnan)	Kadın	İlköğretim	2.84	.83	44
		Lise	2.65	.96	42
		Üniversite	2.48	.95	40
		Toplam	2.66	.92	126

	Erkek	İlköğretim	3.06	.89	37
		Lise	3.08	1.01	36
		Üniversite	2.86	1.00	43
		Toplam	2.99	.97	116
	Genel	İlköğretim	2.94	.86	81
		Lise	2.85	1.00	78
		Üniversite	2.68	.99	83
		Toplam	2.82	.95	242

Tablo 3.7. Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Kontrol Odağı Alt Boyutu Puanlarına Uygulanan (MANOVA) Sonuçları

Kaynak	B.lı Değ.	Toplam Kareler	sd	Ortalama Kare	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	(Ki.Kont)	.146	1	.146	.339	-	.001
	(Şans)	1.239	1	1.239	1.393	-	.006
	(Çaba)	1.905	1	1.905	2.413	-	.010
	(Kader)	1.080	1	1.080	1.063	-	.004
	(Ad.Olm.Dny.İnan.)	7.285	1	7.285	8.215	.005	.034
Eğitim	(Ki.Kont)	1.091	2	.546	1.265	-	.011
	(Şans)	1.926	2	.963	1.083	-	.009
	(Çaba)	3.108	2	1.554	1.969	-	.016
	(Kader)	12.047	2	6.024	5.933	.003	.048
	(Ad.Olm.Dny.İnan.)	3.267	2	1.634	1.842	-	.015
Cinsiyet x Eğitim	(Ki.Kont)	.588	2	.294	.681	-	.006
	(Şans)	.325	2	.163	.183	-	.006
	(Çaba)	.153	2	.076	.097	-	.001
	(Kader)	1.214	2	.607	.598	-	.005
	(Ad.Olm.Dny.İnan.)	.491	2	.246	.277	-	.002
Hata	(Ki.Kont)	101.830	236	.431			
	(Şans)	209.926	236	.890			

	(Çaba)	186.315	236	.789			
	(Kader)	239.613	236	1.015			
	(Ad.Olm.Dny.İnan.)	209.267	236	.887			
Toplam	(Ki.Kont)	1474.478	242				
	(Şans)	2116.556	242				
	(Çaba)	2114.930	242				
	(Kader)	2602.889	242				
	(Ad.Olm.Dny.İnan.)	2145.240	242				

Tablo 3.7'den görüldüğü gibi, tüm alt boyutlar üzerinde sadece kadercilik alt boyutunda eğitim düzeyinin temel etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(2-242)=5.93$; $p<.05$).

Eğitimin temel etkisine dair ortalamalar arasındaki farklar Tukey Cramer testi ile test edilmiştir. İlköğretim mezunu ($I-J=.48$, $sd=236$, $p<.05$) ve lise mezunu ($I-J=.45$, $sd=236$, $p<.05$) olan katılımcıların kadercilik inançları, üniversite mezunlarından daha yüksek bulunmuştur.

Öte yandan, adil olmayan dünya inancı üzerinde cinsiyetin temel etkisi anlamlıdır ($F(2-242)=8,21$; $p<0.5$). Cinsiyet temel etkisine dair ortalamalar incelendiğinde ise, erkek katılımcıların ($Ort=2.66$) kadın katılımcılara ($Ort=2.99$) oranla daha fazla adil olmayan dünya inancına sahip oldukları görülmüştür.

3.4. POLİTİK YETERLİĞE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, Politik Yeterlik alt boyutlarının cinsiyet (kadın ve erkek) ve eğitime (ilköğretim, lise, üniversite) göre fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İlgili veriler, varyans analizi tekniği ile incelenmiştir.

3.4.1. İçsel Politik Yeterliğe İlişkin Bulgular

İçsel politik yeterlik analizinden elde edilen ortalama, standart sapma değerleri ile toplam katılımcı sayıları Tablo 3.8.'de, 2x3 faktörlü desene uygun varyans analizi sonuçları ise Tablo 3.9.'da verilmiştir.

Tablo 3.8. İçsel Politik Yeterlik Düzeyinden Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları

CİNSİYET	EĞİTİM	X	SS	N
Kadın	İlköğretim	9.25	3.77	44
	Lise	11.17	3.55	42
	Üniversite	13.85	9.59	40
	Toplam	11.35	6.42	126
Erkek	İlköğretim	11.94	4.70	37
	Lise	12.17	3.92	36
	Üniversite	14.81	3.69	43
	Toplam	13.08	4.28	116
Toplam	İlköğretim	10.48	4.40	81
	Lise	11.63	3.73	78
	Üniversite	14.35	7.14	83
	Toplam	12.18	5.56	242

Tablo 3.9. Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre İçsel Politik Yeterlik Puanlarına Uygulanan 2x3 Faktörlü Desene Uygun Varyans Analizi Tablosu

Kaynak	Toplam Kareler	sd	Ortalama Kare	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	145.154	1	145.154	5.176	.024	.021
Eğitim	604.978	2	302.489	10.786	.000	.084
Cinsiyet x Eğitim	39.374	2	19.687	.702	.497	.006
Hata	6618.587	236	28.045			
Toplam	43339.000	242				

Tablo 3.9.'dan görülebileceği gibi, içsel politik yeterlik üzerinde cinsiyet temel etkisi ($F(1-242)=5.18$; $p<.05$) ve eğitim temel etkisi ($F(2-242)=10.79$; $p<.001$) anlamlıdır. Buna karşın, cinsiyet ve eğitim ortak etkisi anlamlı değildir.

Cinsiyet temel etkisine dair ortalamalar incelendiğinde, erkek katılımcıların (Ort=12.98) kadın katılımcılara (Ort=11.42) oranla daha fazla içsel politik yeterliğe sahip oldukları görülmüştür.

Eğitimin temel etkisine dair ortalamalar arasındaki farklar, Tukey Cramer testi ile test edilmiştir. Üniversite mezunu olan katılımcıların içsel politik yeterlikleri ilköğretim mezunu olan ($I-J=3.73$, $sd=236$, $p<.05$) ve lise mezunu olan ($I-J=2.67$, $sd=236$, $p<.05$) katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur.

3.4.2. Dışsal Politik Yeterliğe İlişkin Bulgular

Dışsal politik yeterlik analizinden elde edilen ortalama, standart sapma değerleri ile toplam katılımcı sayıları Tablo 3.10.'da; 2x3 faktörlü desene uygun varyans analizi sonuçları ise Tablo 3.11.'de verilmiştir.

Tablo 3.10. Dışsal Politik Yeterlik Düzeyinden Alınan Puanların Cinsiyet ve Eğitime Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Toplam Katılımcı Sayıları

CİNSİYET	EĞİTİM	X	SS	N
Kadın	İlköğretim	8.50	3.15	44
	Lise	10.74	3.64	42
	Üniversite	11.85	3.04	40
	Toplam	10.31	3.55	126
Erkek	İlköğretim	9.46	3.39	37
	Lise	10.97	3.09	36
	Üniversite	11.25	3.57	43
	Toplam	10.59	3.43	116
Toplam	İlköğretim	8.94	3.28	81
	Lise	10.85	3.38	78
	Üniversite	11.54	3.32	83
	Toplam	10.45	3.49	242

Tablo 3.11. Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Dışsal Politik Yeterlik Puanlarına Uygulanan 2x3 Faktörlü Desene Uygun Varyans Analizi Tablosu

Kaynak	Toplam Kareler	sd	Ortalama Kare	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	2.402	1	2.402	.217	.642	.001
Eğitim	287.258	2	143.629	12.964	.000	.099
Cinsiyet x Eğitim	24.681	2	12.340	1.114	.330	.009
Hata	2614.567	236	11.079			
Toplam	29346.000	242				

Tablo 3.11'den görüldüğü gibi, dışsal politik yeterlik üzerinde eğitim temel etkisi ($F(2-242=12.964 ; p<.001)$) anlamlıdır. Buna karşın, cinsiyet temel etkisi ve cinsiyet ve eğitim ortak etkisi anlamlı değildir.

Eğitimin temel etkisine dair ortalamalar arasındaki farklar Tukey Cramer testi ile test edilmiştir. Lise mezunu ($I-J=2.24, sd=236, p<.05$) ve üniversite mezunu ($I-J=3.35, sd=236, p<.05$) olan katılımcıların dışsal politik yeterlikleri, ilköğretim mezunu olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur.

3.5. POLİTİK YETERLİK DÜZEYİNİN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR

3.5.1. İçsel Politik Yeterlik

Kontrol odağının alt boyutlarının içsel politik yeterliği yordama gücünü incelemek amacıyla Hiyerarşik Regrasyon Analizi yapılmıştır. Analizin ilk aşamasında demografik değişkenler analize dahil edilirken ikinci aşamada ise katılımcıların kontrol odağı ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar analize sokulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 3.12 ve Tablo 3.13.'de sunulmuştur.

Tablo 3.12. İçsel Politik Yeterlik Düzeyini Yordamada Cinsiyetin, Eğitimin ve Kontrol Odağı Altboyut Puanlarının Katkıları ile İlgili Hiyerarşik Regrasyon Analizine İlişkin Bulgular

	R	R ²	R ² Δ	F değişim
1. Blok	.32	.10	.10	13.651***
2. Blok	.39	.15	.05	2.812*

* $p<.05$; *** $p<.001$

Tablo 3.13. Regrasyonda Yer Alan Değişkenlerin β Değerleri

Model	Değişken	β	t	p
1	Cinsiyet	.141	2.305	.022
	Eğitim	.280	4.567	.000
2	Cinsiyet	.142	2.301	.022
	Eğitim	.233	3.762	.000
	Kişisel Kontrol	-.098	-1.605	.110
	Şansa İnanma	.099	.938	.349
	Çabalamanın Anlamsızlığı	-.132	-1.168	.244
	Kadercilik	-.192	-2.779	.006
	Adil Olm.Dün.İnancı	.074	.691	.490

Tablo 3.12’de görüldüğü gibi. bütün değişkenler analize dahil edildiğinde içsel politik yeterlik %15 oranında yordanmaktadır ($F(7,234)=6.057$). Hiyerarşik regrasyonun ilk aşamasında denkleme girilen cinsiyet ve eğitim değişkenlerinin blok olarak yaptıkları katkı (F değ $(2,239)=13.651$, $p<.001$) ile ikinci aşamada girilen kontrol odağının alt boyutlarının (kişisel kontrol, şansa inanma, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik, adil olmayan dünya inancı) blok olarak yaptığı katkı ($R^2=.15$, $R^2\Delta=.05$, $F(5,234)=2.812$, $p<.05$ anlamlıdır.

Analizlere ilk aşamada dahil edilen değişkenlerden cinsiyet ve eğitimin β değerlerini incelediğimizde cinsiyet ($\beta=.14$, $t=2.305$, $p<.05$) ve eğitim ($\beta=.280$, $t=4.57$, $p<.01$) değişkenlerinin anlamlı katkıda bulunduğu görülmektedir. İkinci aşamada analize dahil edilen kontrol odağının alt boyutlarının β değerleri incelendiğinde ise kadercilik alt boyutunun ($\beta=-.192$, $t=-2.779$, $p<.01$) anlamlı katkıda bulunduğu görülmektedir. Yani kadercilik azaldıkça içsel politik yeterlik artmaktadır.

3.5.2. Dışsal Politik Yeterlik

Kontrol odağının alt boyutlarının dışsal politik yeterliği yordama gücünü incelemek amacıyla Hiyerarşik Regrasyon Analizi yapılmıştır. Analizin ilk aşamasında demografik değişkenler analize dahil edilirken ikinci aşamada ise katılımcıların kontrol odağı ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar analize sokulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 3.14 ve Tablo 3.15'te sunulmuştur

Tablo 3.14. Dışsal Politik Yeterlik Düzeyini Yordamada Cinsiyetin, Eğitimin ve Kontrol Odağı Altboyut Puanlarının Katkıları ile İlgili Hiyerarşik Regrasyon Analizine İlişkin Bulgular

	R	R ²	R ² Δ	F değişim
1	.31	.09	.09	12.532***
2	.35	.13	.03	1.638

Tablo 3.15. Regrasyonda Yer Alan Değişkenlerin β Değerleri

Model	Değişken	β	t	p
1	Cinsiyet	.025	.413	.680
	Eğitim	.306	4.962	.000
2	Cinsiyet	.012	.192	.848
	Eğitim	.289	4.591	.000
	Kişisel Kontrol	-.133	-2.158	.032
	Şansa İnanma	-.179	-1.665	.097
	Çabalamanın	.041	.360	.719
	Anlamsızlığı			
	Kadercilik	-.037	-.522	.602
	Adil Olm.Dün.İnancı	.111	1.019	.309

Bütün değişkenler analize dahil edildiğinde dışsal politik yeterlik %13 oranında yordandadır ($F(7, 234)=4.80$). Hiyerarşik regrasyonun ilk aşamasında denkleme girilen cinsiyet ve eğitim değişkenlerinin blok olarak yaptıkları katkı ($R^2=.09$, F değ ($2, 239$)= 12.53 , $p<.001$) anlamlıdır.

Analizlere ilk aşamada dahil edilen değişkenlerden cinsiyet ve eğitimin β değerlerini incelediğimizde eğitim ($\beta= .306$, $t=4.96$, $p<.01$) değişkeninin anlamlı katkıda bulunduğu görölmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe dışsal politik yeterlik düzeyi de yükselmektedir. İkinci aşamada analize dahil edilen kontrol odağının alt boyutlarının β değerleri incelendiğinde ise kişisel kontrol alt boyutunun ($\beta=-.133$, $t=-2.158$, $p<.05$) anlamlı katkıda bulunduğu görölmektedir. Kişisel kontrol arttıkça dışsal politik yeterlik azalmaktadır.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Daha önce de belirtildiği üzere, bu çalışmanın amacı politik katılım düzeyi ile eğitim, cinsiyet kontrol odağı ve politik yeterlik düzeyi arasındaki ilişkileri incelemektir.

Bu amaçlar doğrultusunda, araştırmanın ilk bölümünde politik katılım, kontrol odağı ve politik yeterlik ile ilgili kavramlara, kuramsal görüşlere ve görgül araştırmalara yer verilmiş, demografik değişkenlerin araştırmada yer alan diğer değişkenlerle ilişkisini ele alan görgül araştırmalar özetlenmiş, araştırmanın cevap aradığı sorular sıralanmıştır. İkinci bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan denekler, veri toplama araçları ve verilerin toplanmasıyla ilgili izlenen yol hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, elde edilen verilere uygulanan analizlerin bulguları sunulmuştur. Bu bölümde ise analizler sonucu elde edilen bulgulara ilişkin yorum ve tartışmalara yer verilecektir.

4.1. POLİTİK KATILIMA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde önce, araştırmada kullanılan politik katılım ölçeği tartışılacak, daha sonra politik katılıma ilişkin bulgulara yer verilecektir. Politik katılımın, politik sonuçları etkilemek üzere sıradan vatandaşlar tarafından yapılan eylemler ya da aktiviteler olduğu yukarıda belirtilmişti. Politik katılım sınırları içerisine giren davranışlar ise farklı araştırmacılar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bazı araştırmacılar politik katılımı tanımlarken “eylem”i esas almışlar (Brady, 1991), bazıları ise “psikolojik yönelim”in politik katılım kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Cohen, Vigoda, Samorly, 2001). Kimi araştırmacılar siyasal davranışı parlamentoda yer alma boyutuyla incelemiş (Olsen, 1980), bir diğer

grup ise sıradan vatandaşların geleneksel katılım şekilleri (oy verme, kampanyalarda çalışma, siyasal bir partiye ya da adaya para aktarma) ve geleneksel olmayan katılım şekilleri (trafiği kapatmak, izinsiz gösteriye katılmak vs.) üzerine çalışmalarını yürütmüştür. Politik katılımı araştırmak isteyen bir araştırmacının ilk yapması gereken, katılımın sınırlarını belirlemek olmalıdır (Brady, 1991).

Anılan araştırmada önce, politik katılımın araştırılmaya dahil edilecek sınırları belirlenmiştir. Yerelde ve genelde oy verme davranışı başta olmak üzere egemen sistem içerisinde “kabul edilebilir” olan ve hatta sistemin devamı için gerekliliğine inanılan, dolayısıyla geleneksel olarak nitelenen pek çok siyasal katılım davranışının yanında, egemen sistem tarafından yasal sınırlar içerisinde “kabul edilemez” olan ve “geleneksel olmayan” şeklinde nitelenen davranış şekilleri politik katılımı ölçmek üzere kullanılmıştır. Öte yandan, yalnızca doğrudan değil, dolaylı olarak politikayla ilgilenmek veya politika hakkında konuşmak da politik katılım kapsamında değerlendirilmiştir. Zira, politik ilginin politik eylemi dolayımamada önemli bir etkisinin olduğu bilinmektedir (Cohen, Vigoda, Samorly, 2001).

Politik katılımın ölçülmesinde, yapılan literatür araştırmasından yararlanılmıştır. Soruların tümü-özellikle yurtdışında-seçimler öncesinde ya da seçimler sonrasında bağımsız araştırma merkezleri ya da akademik kürsüler tarafından yapılan geniş ölçekli seçmen çalışmalarında kullanılan sorulardan derlenmiştir.

Politik katılımın cinsiyet ve eğitim ile ilişkisi konusundaki literatür bulgularından yukarıda bahsedilmiştir. Genel olarak, kadınların politik yaşamda daha az yer aldıkları edinilen bulgular arasındadır (Çam; Güneş-Ayata, 1993; Kalaycıoğlu, 1986; Tekeli, 1988; Öztekin, 2003; Brady, 1991; Scholozman, Burns ve Verba,1994; Benett ve Benett, 1989; Hansen, 1997; Olsen, 1980). Öte yandan, eğitim değişkeninin doğrudan ya da dolaylı bir şekilde politik katılımı etkilediği de araştırmacıların uyuştukları bir görüştür (Abramson, Aldrich ve Rohde 1987; Scholozman, Burns, Verba ve Donahue,1995; Taylor, Peplau ve Sears, 2000; Olsen, 1980; Katz ve Lazarsfeld, 1959). Ancak bu etkinin ne yönde olduğu konusunda fikir ayrılıkları vardır. Olsen (1980) eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte, politik katılımında artış

olduğunu dile getirmektedir. Milbrath ise (1969) eğitimin politik katılımı doğrudan ilişkili olmadığını ifade eder. Ona göre, eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olmaları daha olasıdır ve bu kişilerin özgüvenlerinin gelişkin olması beklendiğinden politik katılımında bulunmaları da doğal kabul edilmelidir. Bir başka deyişle, eğitim düzeyinin politik katılım üzerinde dolaylı bir etkisi vardır.

Bu araştırmada da değinilen araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak, kadınların politik katılım düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Öte yandan, eğitim düzeyinin yükselmesiyle politik katılımın da yükseldiği tespit edilmiştir.

Ekonominin bir üst yapı olarak tarih boyunca oynadığı belirleyici rol, kadının ve erkeğin üretim sürecine katılım şekillerini de belirlemiştir. Bu belirlenmiş ise ev dışına zorunlu olarak çıkan kadınların kendi geçimlerini sağlayarak yeni bir statü kazanmaları ve kamusal alana daha fazla katılmaları yönünden olumlu bir sonuç doğurmuştur. Her ne kadar sanayileşmenin hızlı gelişiminden doğan kurallar gereksinimi, yasalar yapılmasının önünü açmışsa da kadınların siyasal haklarını elde etme ve bu yasalarda kendilerine yer bulma mücadeleleri –özellikle batıda- sancılı olmuştur. Egemen olan sınıfların ideolojileri tarafından belirlenen siyasal kültür kimi zaman kadını din baskısı altında tutmuş, kimi zaman savaş dönemlerinin işgücü yoksunluğunda emeğinden faydalandığı kadına siyasal haklar tanımıştır. Üretim sürecine girdikleri zaman bile kadınların asıl görevlerinin ailede yeniden üretimi sağlamak olduğu, üretim sürecinde yer alan asıl unsurunsa erkekler olduğu kabul edilmiştir. Buna paralel olarak, siyasal karar alma sürecinden sorumlu tutulanlar da genel olarak erkeklerdir. Bu durumun yansımaları çoğulcu demokrasinin lokomotif gücü olan siyasal partilerle örnekleme mümkündür. Kadın seçmenler için özel çalışma programları oluşturan partilerin seçmen çalışmalarında “kadın kolları” çalışmalarındaki ilk sırayı kadınla özdeşleşen ev ziyaretleri ve “hayır işleri” almaktadır. Sosyolojik olarak analiz edilebilen gerçeklik, psikolojik yapıyı da belirlemektedir. Bu üretim ilişkilerinin binyıllardır içselleştirildiği düşünüldüğünde kadınların büyük çoğunluğunun politik yaşama katılım konusundaki çekimserlikleri

de anlaşılacaktır. Literatürde aksi bir bulguya rastlanmaması da bu durumun göstergesi olarak görülebilir.

Öte yandan, Tekeli'nin (1988) çalışmasında vardığı sonuçları ihtiyaç kuramına göre değerlendirdiğimizde, politikaya katılımın düşüklüğünü cinsiyet açısından değil, değerler ve tutumlar açısından ele almak da mümkündür. Farklı sınıflardan kadınlar arasında alt SED'e mensup işçi kadınların oy verme oranlarının üst SED'e mensup kadınlardan daha yüksek oluşu, bu kadınların politik yaşamdaki kontrollerinden memnun olmamalarıyla ve politik farkındalıklarının yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Eğitim açısından politik katılım incelendiğinde ise benzer bir sonuçla karşılaşmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte, politikaya katılım da artmaktadır. Ancak eğitimin politik katılıma dolaylı bir etki yaptığını söylemek mümkündür. Zorunlu eğitim çağından sonra gelen orta öğretim ve üniversite eğitimi, ülkemizde genellikle meslek edinme aracı olarak tercih ediliyor olsa da eğitimle birlikte kazanılan siyasal kültür, siyasal bilgi, kendine güven duygusu, ders dışı etkinliklerde bir araya gelme ve kendini ifade edebilme becerisi, toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme biçimleri katılımı arttırıcı unsurlar olarak görev yapabilmektedir. Okul ortamında edinilen bu tür becerilerin yanı sıra, eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin toplumda belirli meslekleri edinmiş olmaları, politik eylemin gerektirdiği zaman ve parayı ayırmalarını beraberinde getirirken, katılımın zeminini hazırlamaktadır (Kinder, 1998). Bununla birlikte, eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin sosyal çelişkilerin farkında olma olasılığı daha yüksektir. Bu da onların politik katılımlarını arttırır (Doise ve Staerklé, 2002). Ancak, siyasal çelişkilerin farkında olmanın, edinilen siyasal kültürle çok yakından ilişkili olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Okulların, egemen ideolojinin şekillendirdiği toplumsal ve siyasal bilgiyi öğretirken, ilerleyen yıllarda toplumda kabul görececek davranış biçimlerini çocuklara kazandırma kurumları olduğu varsayıldığında eğitim düzeyinin değil, eğitimle birlikte edinilen ve yukarıda sayılan özelliklerin politik katılımı dolaylı olarak arttıracağı düşünülmelidir.

Bazı araştırmalar içsel kontrol odağının politik katılımı ile ilişkili olduğunu vurgularken (Carmines, 1980) bazı araştırma bulgularıyla dışsal kontrol odağının politik katılımı etkilediği yönündedir (Renshon, 1974). Yapılan araştırmada, kontrol odağının politik katılımı yordama gücünün olmadığı bulunmuştur. Ancak yukarıda anılan değişkenlerin politik katılım üzerinde yaptığı dolaylı etkinin, kontrol odağı ve politik katılım arasındaki ilişki bakımından da geçerli olduğu düşünölmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte, Cohen, Vigoda ve Samorly (2001) de, yapısal eşitlik modelini kullanarak yaptıkları araştırmada kontrol odağının psikolojik yönelim (psychological involvement) ile ilişkiliyken aktif politik katılım ile ilişkisinin olmadığını bulmuşlardır. Bununla beraber, daha sonra tartışılacağı gibi, politik katılımı ile ilişkili olan politik yeterliğin kontrol odağı ile ortak bir kuramsal dayanağı olduğu gibi, araştırma bulguları da bu görüşü destekler niteliktedir.

Campbell, Converse, Miller ve Stokes, (1969); Campbell, Gurin ve Miller, (1959); Kinder, (1998); Rehnson, (1974); Niemi, Craig ve Mattei, (1991); Sabucedo ve Cramer, (1991) politik katılım ile politik yeterlik arasında bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Campbell, Converse, Miller ve Stokes'un (1969) politik yeterlik ile oy verme davranışı arasında pozitif bir ilişki bulmuş ancak Sabucedo ve Cramer (1991) anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Literatürde politik katılımı ile en fazla ilişkilendirilen kavram olan politik yeterliğin, gerek içsel gerekse dışsal yeterlik boyutlarını politik katılımı yordama gücünün yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak Rehnson'ın (1974) politik yeterlikle ilgili tespitini bir kez daha vurgulamakta yarar vardır. Ona göre politik yeterlik, tek başına politik katılımı arttıran bir güdü olmaktan çok, katılımı olası hale getiren bir tutum olarak görölmelidir. Nitekim, yapılan araştırmalara ve anılan araştırmadaki bulgulara göre politik katılım bir tek değişkenden etkilenmemekte, psikolojik faktörlerin yanı sıra, durumsal faktörler de katılımı etkileyebilmektedir.

4.2. KONTROL ODAĞINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, kontrol odağının alt boyutlarının cinsiyet (kadın ve erkek) ve eğitime (ilköğretim, lise, üniversite) göre fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular tartışılmıştır.

Adil olmayan dünya inancı, Dağ (1991) tarafından, siyasal kontrolle ilgili maddelerin toplandığı ve “siyasal kontrol” olarak adlandırılan bir altboyut olarak nitelenmiştir. Dağ, 2002’de yaptığı çalışmasında adil olmayan dünya inancı altboyutunun faktör puanları arasında kadınlar ve erkekler arasında anlamlı fark tespit etmemiş, literatürde de bu konuda tutarlı bir sonuç olmadığını bildirmiştir. Doise ve Staerklé’a, (2002) göre ise, zengin çocuklar yoksul çocuklardan, erkekler kadınlardan daha fazla içsel kontrole sahiptirler.

Anılan araştırmada, kontrol odağının alt boyutlarıyla cinsiyet ve eğitim arasındaki ilişki incelendiğinde, kadercilik altboyutu üzerinde eğitimin etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. İlköğretim ve lise mezunu katılımcıların kadercilik inançları, üniversite mezunlarından daha yüksektir. Diğer yandan, adil olmayan dünya inancında cinsiyet temel etkisi anlamlıdır. Erkekler, kadınlara oranla daha fazla adil olmayan dünya inancına sahiptirler. Sosyal öğrenme kuramına göre, kişisel kontrol, kişisel özellikler ve daha önceden yaşanmış deneyimlerin ilişkisinden doğan bir beklentiye yansır. Öte yandan, bireyin eylemlerindeki kontrol hissi, onun sosyal statüsünden ya da ait olduğu kategorilerden etkilenir. Bulguları buradan hareketle yorumlamak gerekirse din olgusunun etkisini hissettirdiği toplumlarda, dini inancın belkemiği olan kadercilik inancının hakim olması beklendik bir sonuçtur. Öte yandan, bilimsel düşüncenin ve neden-sonuç ilişkilerinin öğrenilmesi genellikle akademik eğitimle mümkün olduğundan kadercilik inancının yüksek eğitim almış kişiler arasında kabul görmemesi de beklendik bir sonuç olarak kabul edilebilir. Alınan puanların cinsiyetler açısından farklılığı ise yine bireyin sosyal statüleri ve geçmiş öğrenmeleri açısından incelenebilir. Dağ’ın (1991) siyasal kontrol olarak adlandırdığı ve adil olmayan dünya inancı olarak 2002’de genelleştirdiği bu alt boyutta erkeklerin daha

yüksek puan almaları, yukarıda tartışılan nedenlerle kendilerini siyasal hayatın dışında görmeleriyle ve bu konudaki kontrollerinin dışsal olmasıyla açıklanabilir.

4.3. POLİTİK YETERLİĞE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde öncelikle, politik yeterliğin alt boyutları olan içsel politik yeterlik ve dışsal politik yeterliğin cinsiyet ve eğitim düzeyiyle ilişkisine ait bulgular, daha sonra da kontrol odağının alt boyutlarının içsel ve dışsal politik yeterliği yordama gücüne ilişkin bulgular tartışılacaktır.

Anılan araştırmada, politik sistemin tutumlar ve inanışlara çift taraflı bir etki yapabileceği varsayılarak, teorik olarak birbirini tamamladığı düşünülen ve “yeterliği” ifade eden bu iki boyut, iki ayrı inanç sistemi ve tutum olarak ele alınmıştır. Çünkü, varolan politik sistemde politik süreçleri anlama ve bunlara katılabilme yeteneğine inanç mevcutken politik sistemin ya da politikacıların onları etkileme çabasında olan bireye karşı sorumlu olduğuna ve yurttaşların taleplerinin hükümeti etkileyebilme gücünde olduğuna dair inanç sosyal öğrenmelerden kaynaklı olarak varolmayabilir.

Eğitim, gelir düzeyi gibi sosyolojik yapıların öz yeterlik ve özsaygı gibi psikolojik süreçlerle ilişkisi onun politik yeterliğini etkiler (Renshon, 1974). Campbell, Gurin ve Miller, (1959) ve Lane (1961), erkeklerin politik yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Öte yandan, Abramson, Aldrich ve Rohde, (1987) da politik yeterlik düzeyiyle eğitim arasında güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Politik yeterlik düzeyinin en yüksek olduğu grup ise üniversite mezunu orta yaşlı ve yüksek gelire sahip erkekler olarak saptanmıştır. Yapılan analizlerde, araştırma bulgularıyla tutarlı bir sonuca ulaşılmıştır. Erkeklerin içsel politik yeterlik düzeyleri kadınlardan daha yüksekken, dışsal politik yeterlikte cinsiyet açısından fark gözlenmemiştir. Eğitim açısından incelendiğinde ise üniversite mezunlarının içsel politik yeterliklerinin ilköğretim mezunu olanlardan ve lise mezunu olanlardan daha yüksek olduğu, buna

karşılık, lise mezunlarının ve üniversite mezunlarının ilköğretim mezunlarından daha fazla dışsal yeterliğe sahip oldukları tespit edilmiştir. Politik yeterlik boyutlarının cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından farklılık göstermesi, bu iki boyutun ayrı ayrı ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Psikolojik yapıyı belirleyen politik yapı, kendisini içsel olarak yeterli görürken kendisi dışındaki politik sistemin işleyişine katkıda bulunamayacağı inancının bireyde doğmasına yol açmış olabilir. Elbette bu türden bir genellemeye gitmek için farklı değişkenlerin ilişkilerin incelendiği pek çok araştırmaya ihtiyaç vardır.

Bireyin politik sistemin işleyişi üzerindeki kontrol hissini ifade eden politik yeterliği incelerken, kavramın sosyal psikolojik kökeninden kaynaklı olarak kişisel kontrol hissi, kişisel kontrol isteği, kişisel yeterlilik gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır (Renshon, 1974). O halde politik yeterlik kavramı incelenirken, tek başına bir tutum olarak ele alınmamalı, yukarıda sayılan kavramların sosyo-politik alandaki yansıması olarak değerlendirilmelidir. Bu amaçla, politik yeterlikle yakından ilişkili olduğu düşünülen kontrol odağının politik yeterliği yordama gücü araştırılmıştır. Literatürde her iki değişkenin ele alınarak aralarındaki ilişkinin doğrudan araştırıldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak anılan araştırmanın sonuçlarına göre, kontrol odağının alt boyutlarından kadercilik arttıkça, içsel politik yeterlik azalmakta; kişisel kontrol arttıkça dışsal politik yeterlik azalmaktadır. Bu anlamda, içsel kontrole sahip olan kişilerin içsel politik yeterliklerinin yüksek olduğunu söylemek mümkünken, bu kişilerin politikaya katılımlarının da yüksek olacağını söylenebilir. Öte yandan, içsel kontrole sahip kişilerin dışsal yeterliklerinin düşük olması yukarıda tartışıldığı gibi, sosyo-politik yapının olumsuz etkilerine bağlanabilir.

4.4. GENEL DEĞERLENDİRME

Bu araştırmada, daha önce belirtildiği gibi, politik katılım; eğitim, cinsiyet ve psikolojik değişkenler bağlamında incelenmiştir. Eğitim düzeyi, cinsiyet, yaş, grup üyeliği, aile, sosyal sınıf, meslek ve statü gibi demografik ve toplumsal değişkenlerin politik katılımı ile ilişkilerinin araştırıldığı çalışmalar çok fazla olmakla birlikte,

psikolojik değişkenlerin birlikte ele alındığı araştırmalar çok sınırlıdır (Cohen, Vigoda, ve Samorly (2001). Politika dűnyasında bireyi araştırırken yararlanılan sosyal psikolojik kavramlar yalnızca politik katılım çalışmalarında değil, siyasal tercih, parti yandaşlığı, partizanlığın kuvveti, siyasal toplumsallaşma gibi konuları ele alan araştırmalarda da karşımıza çıkmaktadır. Psikolojik araştırma ve kuramların politikada çıkarsamalarının oynadığı kilit rolű iki şekilde perdeye yansıtmak mümkündür. Bunlardan ilki, çoğulcu ve katılımcı burjuva demokrasilerinde siyasal iktidarın, devamlılığı için kendisini oraya taşıyan seçmenlerini memnun etme zorunluluğudur. Bunun için de seçmenlerinin, bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerini anlamaya ihtiyaç duyar. Öte yandan, seçmenin (bireyin) siyasi iktidara ve toplumsal politikalara müdahil olabileceğini bilmesi, onu kendi oluşturduğu üst yapıyı değerlendirmeye ve ona yönelik bir tutum geliştirmeye götürür. Her iki durumda da Kağıtçıbaşı'nın (1998) belirttiği gibi sosyal bir sorumluluk taşıması gereken psikoloji bu anlamıyla, toplumsal ve siyasal yaşamın çözümlenmesinde sorumluluğunu sınırlı düzeyde yerine getirmektedir. Öte yandan, farklı toplumlarda değerler yönünden farklılaşma salt sosyal analizlerle anlaşılamaz. Birey düzeyinde tutumlar ve inançlar arasında karşılıklı ilişki içeren bu değişimlerin yine birey düzeyinde ele alınarak kültürel özellikler gözden kaçırılmadan yorumlanması gereklidir. Anılan araştırmanın değişkenlerinin seçiminde, toplumu etkileyen ve toplumdan etkilenen mikro yapılar (birey psikolojisi) ile makro yapıların (demografik ve sosyal değişkenler) davranış bağlamındaki etkileşimlerini anlama çabası etkili olmuştur.

Psikolojik ve demografik değişkenlerin politik katılıma etkisinin birlikte incelenmesinin yanı sıra, farklı iki psikolojik değişken olan kontrol odağı ve politik yeterlik arasındaki ilişki de ele alınmuştır. Asıl olarak kişisel kontrol kavramından temellenen pek çok değişkenin içinde yeterlik kavramı da bulunmaktadır (Dağ, 2002). Bu kavramlar zaman zaman birbirlerinin yerine de kullanılmaktadır (Rehnson, 1974). Değinilen durum, kavramların kuramsal dayanaklarının benzer olmasından kaynaklandığı gibi, bir belirsizliği de beraberinde getirmektedir. Anılan değişkenlerin birlikte ele alınmalarının nedeni, bu belirsizliğe ışık tutmaktır.

Siyasal olayların davranışsal boyutta incelenmesi 20.yy'ın ikinci yarısından sonraya rastlar (Öztekin, 2003). O tarihten itibaren sürdürülen çalışmalar, karşımıza batı kökenli çok geniş bir literatür çıkarmaktadır. Öte yandan, ülkemizde sistematik politik katılım araştırmalarının tarihinin çok kısa oluşu, boylamsal çalışmaların azlığı, politik tutum gibi tekrar tekrar analiz edilmesi gereken bir konuda çeşitli zorluklar yaratmaktadır. Geniş ölçekli olarak yapılması gereken bu türden bir araştırma sınırlılıkları itibariyle az sayıdaki örnekleme kapsamıştır.

Öte yandan, politik katılım ile ilgili araştırma tasarlanırken katılımın sınırlarının çizilmesi büyük önem taşımaktadır. Politik katılımın hangi davranış biçimlerini ve hangi kurumsal yapıları kapsayacağı, katılımın zamansal sınırı, kimlerin katılımının araştırılacağı ve katılımın türünün mü yoksa miktarının mı araştırma kapsamına alınacağı çok iyi organize edilmelidir. Aksi durumda, araştırma aşamasında, politik yaşamda gösterilen pek çok davranışın karıştırıcı etki yapması mümkündür.

Veri toplama aşamasında karşılaşılan bir güçlük olarak, katılımcıların politik tutumlarını açıklamada çekimser kaldıklarını söylemek mümkündür. Bu yönüyle ölçek maddelerinin yazımında öncelikle tutumlarla, daha sonra da katılımı ilgili soruların yöneltmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Politikayla ilgili bir psikoloji araştırmasında böylesi bir sonuçla karşılaşılması, yeni araştırma konuları hakkında fikir vermiştir. Siyasal sisteme güven, baskı ve çıkar grupları, siyasal toplumsallaşma gibi konular bunlar arasında sayılabilir. Sözü edilen sınırlılıklar nedeniyle bulguların genel doğrulara değil, ancak bazı eğilimlere işaret edebilir oluşu araştırmanın eksik yönü olarak değerlendirilse de araştırmanın literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abramson, P.R., Aldrich, J.H. & Rohde, D.W. (1987). *Change and Continuity in the 1984 Elections*. (Revised ed.). USA: CQ Pres.
- Almond, G.A. & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. USA: Princeton University Press.
- Axford, B. & Rosamond, B. (1997). Political participation. Axford, B., Browning, G.K., Higgins, R., Rosamond, B.ve Turner J. (Eds.). *Politics-An Introduction*. UK:Routledge.
- Bar-Tal, D. (2002). The social psychological legacy for political psychology. Renwick Monroe, K. (Ed.). *Political Psychology*. London: Lawrence-Erlbaum Associates-Publishing.
- Baron, R.A. & Byrne, D. (2000). *Social Psychology*. (9th Ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Baykal, D. (1968). Siyasal katılma: Bir davranış incelemesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara.
- Benett, L.L. & Benett, S.E. (1989). Enduring gender differences in political behavior: The impact of socialization and political dispositions. *American Politics Quarterly*, (17), 105-122.
- Brady, H.E. (1991). Political participation. Robinson, J.P., Shaver, P.R. ve Wrightsman L.S. (Eds.). *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*. London: Measures of Social Psychological Attitudes Series, No:1, Academic Press Inc. 737-801.

- Campbell, A., Converse, P.E., Miller, W.E. & Stokes, D.E. (1969). The sense of political efficacy: Some roots and consequences. Rieselbach, L.H. ve Balch, G.I. (Eds.). *Psychology and Politics-An Introductory Reader*. UK: Holt, Rinehart and Winston, 205-210.
- Campbell, A., Gurin, G. & Miller, W.E. (1959). Sense of political efficacy and political participation. Eulau, H., Eldersveld S.J. ve Janowitz, M. (Eds.). *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*. USA: The Free Press. 171-173.
- Campbell, A., Gurin, G. & Miller, W.E. (1991). Political Efficacy Scale. Robinson, J.P., Shaver, P.R. ve Wrightsman L.S. (Eds.). *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*. London: Measures of Social Psychological Attitudes Series, No:1, Academic Press Inc. 424-427.
- Capdevila, R. (2000). Motherhood and political involvement: The Construction of gender and political identities. *Feminism & Psychology*, 10 (4), 486-491.
- Carmines, E.G. (1980). A competence theory versus need theory of political involvement. Kourvetaris, G.A. ve Dobtatz, B.A. (Eds.). *Political Sociology: Readings and Research in Theory*. New Burnswich: Transaction Books, 121-132.
- Cohen, A., Vigoda, E. & Samorly, A. (2001). Analysis of the mediating effect of personal-psychological variables on the relationship between socioeconomic status and political participation: A structural equations framework. *Political Psychology*, 27 (4), 778-867.
- Conover, P.J. & Sapiro, V. (1993). Gender, feminist consciousness and war. *American Journal of Political Science*, 37 (4), 1079-1099.
- Çam, E., (1977). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul Güryay Matbaacılık.

- Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 10-16.
- Dağ, İ. (2002). Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ): Ölçek geliştirme, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 77-90.
- Danziger, J.N. (1998). *Understanding the Political World: A Comparative Introduction to Political Science*. (4th Ed.). UK: Longman.
- Doise, W. & Staerklé, C. (2002). From social to political psychology: The societal approach. Monroe, K.R. (Ed.). *Political Psychology*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publ.
- Feldman, O. & Kawakami, K. (1991). Media use as predictors of political behavior: The case of Japan. *Political Psychology*, 12, 65-80.
- Greenberg, A. (1998). *Deconstructing the Gender Gap*. Harvard University, Kennedy School of Government, Politics Research Group. Retrieved, March 20, 2002 from the World Wide Web: <http://www.ksg.harvard.edu/prg/greenb/gengap.htm>
- Grene, S. & Elder, L. (2001). Gender and psychological structure of partisanship. *Women & Politics*, 22 (2), 63-84.
- Greenstein, F.I. (1969). Personality and politics: Problems of evidence, inference and conceptualization. Lipset, S. (Ed.). *Politics and the Social Sciences*. London: Oxford University Press, 163-185.
- Gurin, P., Gurin, G., Lao, R.C. & Beattie, M. (1969). Internal-external control in the motivational dynamics of Negro youth. *Journal of Social Issues*, 15 (3), 29-53.

- Güneş-Ayata, A. (1993). Türkiye’de kadının siyasete katılımı. Tekeli, Ş. (2nd Ed.). *1980’ler Türkiye’inde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 293-312.
- Hansen, S.B. (1997). Talking about politics: gender and contextual effects on political proselytizing. *The Journal of Politics*, 59 (1), 73-103.
- Howell, S.E. & Day, CL. (2000). Complexities of the gender gap. *The Journal of Politics*, 62 (3), 858-874.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji-Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: YKY.
- Kalaycıoğlu, E. (1986). Siyasal katılımın koşullarına genel bir bakış: Türkiye örneği. Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A.Y. (Eds.). *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi*. İstanbul: Beta Basım-Yayım.
- Kapani, M. (2003). *Politika Bilimine Giriş*. (15th Ed.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Katz, E. & Lazarsfeld, F. (1959). Personal influence. Eulau, H., Eldersveld S.J. ve Janowitz, M. (Eds.). *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*. USA: The Free Press, 149-155.
- Kinder, D.R. (1998). Opinion and action in the realm of politics. Gilbert, D.T., Fiske, S.T. ve Lindzey, G. (4th Eds.). *The Handbook of Social Psychology*. Boston: Mc Graw-Hill, 778-867.
- Kışlalı, A.T. (2003). *Siyaset Bilimi*. (10th Ed.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Knutson, J.N. (1973). Personality in the study of politics. Knutson, J.N., Henry, W.E. ve Sanford, N. (Eds.). *Handbook of Political Psychology*. USA: Josey-Bass Publishers, 28-56.

- Lane, R. (1961). *Political Life-Why People Get Involved in Politics?*. (2nd Ed.), 209-217.
- Lefcourt, H.M. (1991). Locus of Control. Robinson, J.P., Shaver, P.R. ve Wrightsman L.S. (Eds.). *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*. London: Measures of Social Psychological Attitudes Series, No:1, Academic Press Inc. 413-425.
- Leone, C. & Burns, J. (2000). The measurement of Locus of Control: Assesing more than eye?. *The Journal of Psychology*, 134 (1), 63-76.
- Mc Adam, D. (1992). Gender as a mediator of the activist experience : The case of freedom summer. *American Journal of Sociology*, 97 (5), 1211-1240.
- Milbrath, L.W. (1969). Political participation as a function of personal factors. Rieselbach, L.H. ve Balch, G.I. (Eds.). *Psychology and Politics-An Introductory Reader*. UK: Holt, Rinehart and Winston, 157-165.
- Milburn, M.A. (1998). *Sosyal Psikolojik Açidan Kamuoyu ve Siyaset*. (Çev.Dönmez, A. ve Duyan, V.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Niemi, R.G., Craig, S.C. & Mattei, F. (1991). Measuring internal political efficacy in the 1988 National Election Study. *American Political Science Review*, 85 (4), 1407-1413.
- Olsen, M. (1980). Political participation Kourvetaris, G.A. ve Dobtatz, B.A. (Eds.). *Political Sociology: Readings and Research in Theory*. New Burnswich: Transaction Boks, 110-119.

- Özbudun, E. (1975). Political participation in Turkey: Historical background and present problems. Akarlı E.D. ve Ben-Dar, G. (Eds.). *Political Participation in Turkey*. İstanbul: Boğaziçi University Publications, 33-60.
- Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*. (4th Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Rapoport, R.B. (1981). The sex gap in political persuading. *American Journal of Political Science*, 25, 32-48.
- Renshon, S.A. (1974). *Psychological Needs and Political Behavior-A Theory of Personality and Political Efficacy*. NY: The Free Press.
- Rotter, J.B. (1990). Internal vs. external control of reinforcement: A case history of a variable. *American Psychologist*, 45, 489-493.
- Rusciano, F.L. (1992). Rethinking the gender gap. The case of West German Elections, 1949-1987. *Comperative Politics*, 4, 335-357.
- Sabucedo, J.M. & Cramer, D.C. (1991). Sociological and psychological predictors of voting in Great Britain. *The Journal of Social Psychology*, 131 (5), 647-654.
- Sarıbay, A.Y. & Öğün, S.S. (1999). *Politikbilim*. (2nd Ed.). İstanbul: Alfa Basım-Yayın-Dağıtım.
- Scholzman, K.L., Burns, N. & Verba, S. (1994). Gender and pathways to participation: The role of resources. *The Journal of Politics*, 56 (4), 963-990.
- Scholzman, K.L., Burns, N., Verba, S. & Donahue, J. (1995). Gender and citizen participation: Is there a different voice?. *American Journal of Political Science*, 39 (2), 267-293.

- Tanilli, S. (1993). *Devlet ve Demokrasi*. (7th Ed.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Taylor, S.E., Peplau, L.A. & Sears, D.O. (2000). *Social Psychology*. (10th Ed.). N.Jersey: Prentice Hall: 451-477.
- Tekeli, Ş. (1988). *Kadınlar İçin*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Trevino, L.K. & Youngblood, S.A. (1990). Bad apples in bad barrels: A casual analysis of ethical decision-making behavior. *Journal of Applied Psychology*, 75 (4), 378-385.
- Verba, S., Nie, N.H. & Kim, J. (1971). *The Modes of Democratic Participation: A Cross-Natioanl Comparision*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Verba, S., Scholozman, K.L. & Brady, H. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Verba, S., Scholozman, K.L., Brady, H. & Nie, N.H. (1993). Citizen activity: Who participate? What do they say?. *American Political Science Review*, 87 (2), 303-317.

EK 1

POLİTİK KATILIM ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı,

Aşağıda, politika hakkındaki tutumların bazı psikolojik süreçlerle ilişkisini ölçmek üzere bir ölçek hazırlanmıştır. Sizden beklenen, soruları dikkatli bir şekilde okuyarak **size uygun gelen seçeneği işaretlemenizdir**. Soruların doğru ya da yanlış yanıtları yoktur. Önemli olan, mümkün olduğunca samimi ve içten bir şekilde yanıtlamanızdır. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacaktır. Katılımınız için teşekkürler.

Hümevra Y. TOĞAN
H.Ü Sosyal Psikoloji Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

I-)Demografik bilgi formu.

1-Yaşınız kaçtır?.....

2-Cinsiyetiniz nedir? ()Kadın ()Erkek

3-Eğitim durumunuz nedir?

- () İlköğretim Mezunu
() Lise Mezunu
() Üniversite Mezunu
()Diğer (Lütfen Belirtiniz.....)

4-Mesleğiniz nedir?.....

5-Aylık geliriniz ne kadardır?.....

II-)Geçtiğimiz 4 yıl içinde sizi ifade ettiğini düşündüğünüz aşağıda adı geçen politik davranışlara katıldınız mı ya da bu davranışlarda bulundunuz mu?

1-Yapılan genel seçimlerde oy kullanmak.

Evet () Hayır ()

2-Yapılan yerel seçimlerde oy kullanmak.

Evet () Hayır ()

3-Seçimlerden önce veya seçimler sırasında insanları bir partiye ya da bir adaya oy vermek için ikna etmeye çalışmak.

Evet () Hayır ()

4-Herhangi bir ücret almaksızın genel ya da yerel seçimlere katılacak bir aday ya da parti için bir merkezde gönüllü olarak çalışmak.

Evet () Hayır ()

5-(Sendikalarda, genel ya da yerel seçimlerde) yönetimlere aday olmak.

Evet () Hayır ()

6-Bir siyasi partide ya da sendikada sizi temsil ettiğini düşündüğünüz adaya para yardımında bulunmak.

Evet () Hayır ()

7-Görüşlerinizi veya ülkedeki politik meseleler hakkındaki çözüm önerilerinizi belirtmek üzere profesyonel olarak siyasetle ilgilenen birisiyle (yerel yönetici, muhtar, milletvekili, bakanlık bürokrati vs.)iletişimde bulunmak.

Evet () Hayır ()

8-Yerel yönetimlerden birine ya da birkaçına dilekçe yazmak.

Evet () Hayır ()

9-Yasal bir gösteriye katılmak.

Evet () Hayır ()

10-Yasal olmayan bir gösteriye katılmak.

Evet () Hayır ()

11-Boykota katılmak.

Evet () Hayır ()

12-Greve katılmak.

Evet () Hayır ()

13-Trafiği kapatmak.

Evet () Hayır ()

14-Slogan atmak.

Evet () Hayır ()

15-Duvara slogan yazmak.

Evet () Hayır ()

16-Arkadaşlarınız, aileniz ya da komşularınızla politika hakkında konuşmak.

Evet () Hayır ()

17-Politik konularda yazılmış kitap, dergi, gazete vs. okumak.

Evet () Hayır ()

18-Televizyonda siyasetle ilgili açık oturumları takip etmek.

Evet () Hayır ()

III-Kendinizi politikanın neresinde görüyorsunuz?Lütfen size en uygun gelen ibarenin yanına (x) işareti koyunuz. Soruların doğru ya da yanlış yanıtları yoktur. Mümkün olduğunca samimi ve dürüst bir şekilde yanıtlamanız yeterlidir.

1-Kendimi politikaya atılabilecek kadar donanımlı görüyorum.

()Tamamen katılıyorum ()Biraz Katılıyorum ()Kararsızım ()Katılmıyorum
()Hiç katılmıyorum

2-Ülkemizde varolan önemli politik sorunları oldukça iyi bildiğimi sanıyorum.

()Tamamen katılıyorum ()Biraz Katılıyorum ()Kararsızım ()Katılmıyorum
()Hiç katılmıyorum

3-Devlet yönetiminde olan insanların çoğu kadar başarılı olabileceğimi sanıyorum.

()Tamamen katılıyorum ()Biraz Katılıyorum ()Kararsızım ()Katılmıyorum
()Hiç katılmıyorum

4-Devlet ve politika hakkında pek çok insandan daha bilgili olduğumu düşünüyorum.

- Tamamen katılıyorum Biraz Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Hiç katılmıyorum

5-Bazen devlet işleri ve politika benim gibi insanların anlayamayacağı kadar karmaşık görünüyor.

- Tamamen katılıyorum Biraz Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Hiç katılmıyorum

6-Benim gibi insanların devlet uygulamaları hakkında pek bir fikri yoktur.

- Tamamen katılıyorum Biraz Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Hiç katılmıyorum

7-Devleti yönetenlerin benim gibi insanların ne düşündüğünü dikkate aldığını sanmıyorum.

- Tamamen katılıyorum Biraz Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Hiç katılmıyorum

8-Oy vermek, benim gibi insanların devletin nasıl yönetileceği konusunda söz sahibi olmasının tek yoludur.

- Tamamen katılıyorum Biraz Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Hiç katılmıyorum

IV-)Aşağıdaki sorularla yaşama bakışınız hakkında bilgi toplanması hedeflenmiştir. Soruların doğru ya da yanlış yanıtları yoktur. Mümkün olduğunca samimi ve dürüst bir şekilde yanıtlamanız yeterlidir.

1-İnsanın yaşamındaki mutsuzlukların çoğu, biraz da şanssızlığına bağlıdır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
 Tamamen Uygun

2-İnsan ne yaparsa yapsın,üşütüp hasta olmanın önüne geçemez.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

3-Bir şeyin olacağı varsa eninde sonunda mutlaka olur.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

4-İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın, ne yazık ki değeri genellikle anlaşılmaz.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

5-İnsanlar savaşları önlemek için ne kadar çaba gösterirlerse gösterebilirler, savaşlar daima olacaktır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

6-Bazı insanlar doğuştan şanslıdır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

7-İnsan ilerlemek için güç sahibi kişilerin gönlünü hoş tutmak zorundadır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

8-İnsan ne yaparsa yapsın, hiçbir şey istediği gibi sonuçlanmaz.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

9-Bir çok insan, rastlantıların yaşamlarını ne derece etkilediğinin farkında değildir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

10-Bir insanın halen ciddi bir hastalığa yakalanmamış olması sadece bir şans meselesidir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

11-Dört yapraklı yonca bulmak insana şans getirir.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

12-İnsanın burcu hangi hastalıklara daha yatkın olacağını belirler.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

13-Bir sonucu elde etmede insanın neleri bildiği değil, kimleri tanıdığı önemlidir.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

14-İnsanın bir günü iyi başladıysa iyi; kötü başladıysa da kötü gider.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

15-Başarılı olmak çok çalışmaya bağlıdır; şansın bunda payı ya hiç yoktur ya da çok azdır.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

16-Aslında şans diye bir şey yoktur.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

17-Hastalıklar çoğunlukla insanların dikkatsizliklerinden kaynaklanır.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

18-Talihsizlik olarak nitelenen durumların çoğu, yetenek eksikliğinin, ihmalin, tembelliğin ve benzeri nedenlerin sonucudur.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

19-İnsan yaşamında olabilecek şeyleri kendi kontrolü altında tutabilir.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

20-Çoğu durumda yazı-tura atarak da isabetli kararlar verilebilir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

21-İnsanın ne yapacağı konusunda kararlı olması, kadere güvenmesinden daima iyidir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

22-İnsan fazla bir çaba harcamasa da karşılaştığı sorunlar kendiliğinden çözülür.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

23-Çok uzun vadeli planlar yapmak her zaman akıllıca olmayabilir, çünkü bir çok şey zaten iyi ya da kötü şansa bağlıdır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

24-Bir çok hastalık insanı yakalar ve bunu önlemek mümkün değildir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

25-İnsan ne yaparsa yapsın, olabilecek kötü şeylerin önüne geçemez.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

26-İnsanın istediğini elde etmesinin talihle bir ilgisi yoktur.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

27-İnsan kendisini ilgilendiren pek çok konuda doğru kararlar alabilir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

28-Bir insanın başına gelenler, temelde kendi yaptıklarının sonucudur.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

29-Halk, yeterli çabayı gösterse siyasal yolsuzlukları ortadan kaldırabilir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

30-Şans ya da talih hayatta önemli bir rol oynamaz.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

31-Sağlıklı olup olmayı belirleyen esas şey, insanların kendi yaptıkları ve alışkanlıklarıdır.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

32-İnsan kendi yaşamına temelde kendisi yön verir.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

33-İnsanların talihsizlikleri yaptıkları hataların sonucudur.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

34-İnsanlarla yakın ilişkiler kurmak tesadüflere değil, çaba göstermeye bağlıdır.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

35-İnsanın hastalanacağı varsa hastalanır, bunu önlemek mümkün değildir.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

36-İnsan bugün yaptıklarıyla gelecekte olabilecekleri değiştirebilir.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

37-Kazalar, doğrudan doğruya hataların sonucudur.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

38-Bu dünya güç sahibi birkaç kişi tarafından yönetilmektedir ve sade vatandaşın bu konuda yapabileceği fazla bir şey yoktur.

- ()Hiç Uygun Değil ()Pek Uygun Değil ()Uygun ()Oldukça Uygun
()Tamamen Uygun

39-İnsanın dini inancının olması, hayatta karşılaşacağı bir çok zorluğu daha kolay aşmasına yardım eder.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

40-Bir insan istediği kadar akıllı olsun, bir işe başladığında şansı yaver gitmezse başarılı olamaz.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

41-İnsan kendine iyi baktığı sürece hastalıklardan kaçınabilir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

42-Kaderin insan yaşamı üzerinde çok büyük bir rolü vardır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

43-Kararlılık bir insanın istediği sonuçları almasında en büyük etkidir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

44-İnsanlara doğru şeyi yaptırmak bir yetenek işidir; şansın bunda payı ya hiç yoktur ya çok azdır.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

45-İnsan kendi kilosunu, yiyeceklerini ayarlayarak kontrol altında tutabilir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

46-İnsanın yaşamının alacağı yönü, çevresindeki güç sahibi kişiler belirler.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

47-Bütün ideallere ancak çalışıp çabalayarak ulaşılabilir.

- Hiç Uygun Değil Pek Uygun Değil Uygun Oldukça Uygun
Tamamen Uygun

Katılımınız İçin Teşekkürler☺

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hümeyra Toğan
Doğum Yeri ve Tarihi : Samsun, 1977

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Sosyal Psikoloji
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : SSK Dışkapı Hastanesi Psikiyatri Bölümü (Yaz Stajı)
Projeler : TPD Deprem Bölgesi Çalışması
Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı (Halen Devam Etmekte)

İletişim

e-posta adresi : hyasmut@yahoo.com

Tarih : 14.03.2006